ANALIZY STATYSTYCZNE – DANE FAKTOGRAFICZNE

NARODOWE CENTRUM KULTURY

Aneks do Raportu z ewaluacji podsumowującej realizację Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025

Narodowe Centrum Kultury jest instytucją państwową, działającą na rzecz rozwoju kultury w Polsce.
Narodowe Centrum Kultury
ul. Płocka 13, 01-231 Warszawa
nck@nck.pl

https://nck.pl
https://www.nck.pl/badania/
https://www.facebook.com/dzialbadanianalizncck

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach realizacji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025.

Zadanie realizowane w ramach Planu Ewaluacji i Monitoringu Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Raport jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Narodowego Centrum Kultury. Zezwala się na dowolne wykorzystanie treści – pod warunkiem zachowania niniejszej informacji licencyjnej i wskazania Narodowego Centrum Kultury jako właściciela praw do tekstu. Treść licencji jest dostępna na stronie http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/.

WYKONAWCA BADANIA:
EVALU SP. Z O.O.

SKŁAD I OPRACOWANIE GRAFICZNE:
MARCIN GROHS

REDAKCJA JĘZYKOWA I KOREKTA:
BEATA DĄBROWSKA

Warszawa, luty 2026

SPIS TREŚCI

1. Metodologia analiz statystycznych 4

2. Zmiany w aspektach działalności bibliotek – analiza odpowiedzi w latach 2020-2024 9

2.1 Dostępność bibliotek w soboty – ogólny trend (2020 vs 2024) 11

2.2 Dostępność bibliotek w niedziele – ogólny trend (2020 vs 2024) 16

2.3 Biblioteka umożliwia korzystanie z internetu bezprzewodowego 16

2.4 Biblioteka posiada dostęp do internetu szerokopasmowego 18

2.5 Katalog online 19

2.6 Możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne 21

2.7 Możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia 22

2.8 Możliwość zdalnego przedłużania terminów zwrotów materiałów bibliotecznych 27

2.9 Elektroniczne powiadamianie o terminach zwrotu materiałów bibliotecznych poprzez biblioteczny system komputerowy 28

2.10 Możliwość zdalnego korzystania z ebooków chronionych prawem autorskim 29

2.11 Możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim 33

2.12 W bibliotece działały koła lub kluby czytelnicze 38

2.13 W bibliotece działały koła lub kluby inne niż czytelnicze 39

3. Zmiany w dostępności usług bibliotek między rokiem bazowym 2020 a końcowym 2024 41

3.1 Odsetek bibliotek które w 2020 roku NIE miały danej usługi a w 2024 roku już ją miały 41

3.2 Odsetek bibliotek które w 2020 roku (lub pierwszym roku działalności) miały daną usługę a w 2024 roku już jej NIE miały 44

4. Analiza współzależności między wybranymi wskaźnikami działalności bibliotek 46

4.1 Wielkość zbiorów bibliotecznych a liczba odwiedzin 46

4.2 Wydatki na materiały biblioteczne a wielkość zbioru bibliotecznego 46

4.3 Liczba aktywnych czytelników a liczba wypożyczeń 47

5. Obszary działalności bibliotek – analiza wzrostów i spadków 48

5.1 Największe średnie wzrosty/spadki w obszarze działalności bibliotek 50

5.2 Największe wzrosty w obszarze działalności bibliotek – opis szczegółowy 58

5.3 Największe spadki w obszarze działalności bibliotek – opis szczegółowy 61

5.4 Obszary działalności bibliotek – statystyki opisowe 63

1. METODOLOGIA ANALIZ STATYSTYCZNYCH

Pomiar oddziaływania został wykonany za pomocą analiz statystycznych. Analizie poddano wskaźniki oddziaływania oraz zmienne wyjaśniające wykorzystujące przede wszystkim dane sprawozdawane co roku przez biblioteki do GUS (tzw. sprawozdanie K-03 biblioteka publiczna). Dane te zebrano w ramach badania ilościowego – dla wszystkich badanych bibliotek dla lat 2020-2024, zarówno dla lat, w których biblioteka korzystała z dofinansowania, jak też dla lat, kiedy nie korzystała.

Wskaźniki obejmują:

Działalność biblioteki:

- liczba dni otwarcia biblioteki w tygodniu;
- czy biblioteka była otwarta w sobotę/ niedzielę.

Pomieszczenia biblioteczne

- liczba miejsc dla czytelników;
- liczba miejsc dla czytelników z niepełnosprawnościami.

Wyposażenie IT:

- liczba komputerów użytkowanych w bibliotece/filii ogółem: w tym dostępnych dla użytkowników, w tym podłączonych do internetu;
- czytaki (liczba);
- czytniki książek elektronicznych (liczba);
- czy biblioteka umożliwia korzystanie z Internetu bezprzewodowego;
- czy biblioteka posiada dostęp do Internetu szerokopasmowego.

Pracownicy biblioteki – zatrudnienie:

- pracujący (ogółem) w osobach;
- etaty przeliczeniowe ogółem.

Doskonalenie zawodowe pracowników biblioteki w ciągu roku:

- doskonalenie zawodowe pracowników biblioteki – liczba uczestników;
- doskonalenie zawodowe pracowników biblioteki – liczba godzin.

Zbiory biblioteczne (liczba):

- księgozbiór – ogółem;
- książki;
- audiobooki.

Wydatki na materiały biblioteczne w okresie sprawozdawczym (wartość brutto w złotych):

- książki;
- zbiory specjalne – audiobooki;

- licencjonowane zbiory elektroniczne do których biblioteka opłaciła dostęp (bazy danych, czasopisma, książki elektroniczne).

Użytkownicy bibliotek i odwiedziny w ciągu roku:

- użytkownicy zarejestrowani w bibliotece;
- czytelnicy (użytkownicy aktywnie wypożyczający);
- odwiedziny w bibliotece;
- liczba wypożyczeń w ciągu roku – książek na zewnątrz;
- liczba udostępnień w ciągu roku – książek na miejscu.

Usługi elektroniczne – Usługi biblioteczne, które biblioteka oferuje:

- katalog on-line;
- możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne;
- możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia;
- możliwość zdalnego przedłużania terminów zwrotów materiałów bibliotecznych;
- elektroniczne (e-mail/sms) powiadamianie o terminach zwrotu materiałów bibliotecznych poprzez biblioteczny system komputerowy;
- możliwość zdalnego korzystania z ebooków chronionych prawem autorskim;
- możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim.

Inne formy działalności biblioteki:

- imprezy organizowane przez bibliotekę dla użytkowników – razem (stacjonarne i on-line);
- konferencje, seminaria organizowane przez bibliotekę.

Koła lub kluby czytelnicze:

- czy w bibliotece działały koła lub kluby czytelnicze;
- czy w bibliotece działały koła lub kluby inne niż czytelnicze.

Modele analityczne, po stronie zmiennych wyjaśniających, zawierają charakterystyki dotyczące między innymi potencjału organizacyjnego bibliotek (wybrane wskaźniki wymienione powyżej dotyczące np. zatrudnienia, zaplecza lokalowego, skali doskonalenia kompetencji, wydatków, wyposażenia IT) oraz specyfiki społeczno-ekonomicznej jednostek terytorialnych, w których zlokalizowane są siedziby badanych podmiotów. W przypadku specyfiki społeczno-ekonomicznej jednostek terytorialnych dane pozyskano z ogólnodostępnych baz statystycznych GUS BDL. Wskaźniki charakteryzujące jednostki terytorialne to:

- Dochody JST:
  - dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca;
  - dochody własne – dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw na 1 mieszkańca.

- Dane z obszaru kultury:
  - biblioteki publiczne ogółem;
  - biblioteki publiczne – ludność na 1 placówkę biblioteczną;
  - działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic.
- Wskaźniki demograficzne:
  - stan ludności – wskaźnik urbanizacji.
- Dane dotyczące przedsiębiorczości:
  - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności;
  - podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności.
- Dane dotyczące rynku pracy:
  - udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym;
  - pracujący w gospodarce narodowej – udział pracujących w ludności w wieku produkcyjnym.

Tam, gdzie było to możliwe i zasadne, dane obejmowały lata 2020-2024. W celu ujednolicenia różnej liczby/różnego rodzaju wybranych zmiennych w ramach danej grupy (na przykład biblioteki ogółem – wyrażone obiektami [ob.] oraz wskaźnik obrazujący liczbę ludności na jedną placówkę biblioteczną [liczba lud./ob.]), czy danych z kilku lat – zostały one **zestandaryzowane a następnie utworzono z nich jeden wskaźnik syntetyczny**[1], który obrazuje sytuację społeczno-gospodarczą w danej dziedzinie.

W wyniku powyższego stworzono następujące zmienne na podstawie bazy wynikowej oraz danych GUS BDL:

- Wielkość biblioteki (zmienna bazy wynikowej powstała na podstawie średniej liczby etatów z lat 2020-2024) – w podziale na 3 typy:
  - biblioteka mała (do 5 etatów);
  - biblioteka średnia (powyżej 5 do 20 etatów);
  - biblioteka duża (powyżej 20 etatów)[2].
- Skala doskonalenia zawodowego pracowników (zmienna powstała z dwóch innych zmiennych z bazy wynikowej: Pracujący (ogółem) w osobach (średnia) oraz Doskonalenie zawodowe pracowników biblioteki – liczba uczestników (średnia)). Wartość syntetycznego

1 Standaryzacja to metoda przekształcania zmiennych wyrażonych w różnych jednostkach na wspólną skalę, w której każda zmienna ma średnią równą 0 i odchylenie standardowe równe 1. Dzięki temu wskaźniki o różnych zakresach wartości stają się porównywalne i żaden z nich nie dominuje nad innymi tylko dlatego, że jest wyrażony w większych liczbach. Tworzenie wskaźnika syntetycznego polega następnie na połączeniu kilku takich zestandaryzowanych zmiennych w jedną zbiorczą miarę – najczęściej przez obliczenie średniej lub sumy. W ten sposób powstaje wskaźnik, który odzwierciedla łączne natężenie badanego zjawiska (na przykład poziomu przedsiębiorczości czy aktywności kulturalnej), pozwala uchwycić wielowymiarowy charakter analizowanego problemu i ułatwia porównywanie jednostek pod względem ogólnego poziomu rozwoju.

2 Wszystkie zmienne zostały skategoryzowane w oparciu o ich statystyki opisowe (takie jak min, max, średnia, odchylenie standardowe, kurtoza, skośność).

wskaźnika przeskalowano do skali punktowej (ang. index scale) 0 do 100[3], a następnie podzielono ją na 3 typy:

- niska skala doskonalenia (do 40 pkt.);
- średnia skala doskonalenia (powyżej 40 do 70 pkt.);
- wysoka skala doskonalenia (powyżej 70 pkt.).

- Kategorie wydatków na materiały biblioteczne (zmienna powstała z trzech innych zmiennych bazy wynikowej: Książki; Zbiory specjalne – audiobooki; Licencjonowane zbiory elektroniczne – suma dla wszystkich lat, z których po ich zsumowaniu wyliczono średnioroczne wydatki) – w podziale na 3 typy:
  - niskie wydatki (do 15 000 zł);
  - średnie wydatki (powyżej 15 000 zł do 50 000 zł);
  - wysokie wydatki (powyżej 50 000 zł).
- Wysokość dochodów gmin – zmienna powstała w oparciu o dwa wskaźniki GUS BDL: Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca oraz Dochody własne – dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw na 1 mieszkańca. Wartość syntetycznego wskaźnika została przeskalowana do skali punktowej (index scale) 0 do 100, a następnie podzielono ją na 3 typy:
  - gmina o niskich dochodach (poniżej 20 punktów);
  - gmina o średnich dochodach (powyżej 20 do 80 punktów);
  - gmina o wysokich dochodach (powyżej 80 punktów).
- Średnia liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną (powstała na podstawie wskaźnika GUS BDL: Biblioteki publiczne – ludność na 1 placówkę biblioteczną) – w podziale na 3 typy:
  - niska liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną (0 – 2500 osób);
  - średnia liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną (powyżej 2500 osób do 10 000 osób);
  - wysoka liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną (powyżej 10 000 osób).
- Liczba bibliotek i filii (powstała na podstawie wskaźnika GUS BDL: Biblioteki publiczne – ogółem – wskaźnik „biblioteki i filie") – w podziale na 3 typy:
  - niska liczba bibliotek i filii (0 – 1 obiektów);
  - średnia liczba bibliotek i filii (powyżej 1 do 5 obiektów);
  - wysoka liczba bibliotek i filii (powyżej 5 obiektów).
- Aktywność kulturalna gminy (powstała ze wskaźników GUS BDL „imprezy" „grupy artystyczne" „koła/kluby/sekcje" – wskaźnik syntetyczny jeden dla lat 2020-2024). Wartość

3 Metoda przekształcenia wskaźnika do skali 0–100 (tzw. normalizacja min–max) polega na takim przeliczeniu wartości, aby najniższy wynik w zbiorze danych przyjął wartość 0, a najwyższy wartość 100, a wszystkie pozostałe zostały proporcjonalnie rozłożone pomiędzy tymi skrajnościami. Dzięki temu powstaje jednolita skala punktowa, która służy do porównywania jednostek: wartość bliższa 0 wskazuje na niski poziom badanego zjawiska względem innych jednostek, a wartość bliższa 100 na wysoki poziom. Taka procedura pozwala ujednolicić wyniki i przedstawić je w formie czytelnego indeksu, ułatwiającego analizę oraz interpretację różnic.

syntetycznego wskaźnika przeskalowano do skali punktowej (index scale) 0 do 100, a następnie podzielono ją na 3 typy:

- niska aktywność (do 1,5 punktów);
- średnia aktywność (powyżej 1,5 do 3 punktów);
- wysoka aktywność (powyżej 3 punktów).

- Poziom przedsiębiorczości w gminie (powstała ze wskaźników GUS BDL: podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności w 2023 roku; osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2023 roku; zmiana tych dwóch wskaźników między 2020 a 2023). Wartość syntetycznego wskaźnika przeskalowano do skali punktowej (index scale) 0 do 100, a następnie podzielono ją na 3 typy:
  - niski poziom (do 10 punktów);
  - średni poziom (powyżej 10 do 25 punktów),
  - wysoki poziom (powyżej 25 punktów).
- Średni wskaźnik urbanizacji (średnia wartość wskaźnika GUS BDL dla lat 2020-2024) w podziale na 3 typy:
  - niski (poniżej 40%);
  - średni (powyżej 40 do 60%);
  - wysoki (powyżej 60%).
- Sytuacja na rynku pracy (powstała ze wskaźników GUS BDL: Udział pracujących w liczbie ludności w wieku produkcyjnym oraz Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym). Wartość syntetycznego wskaźnika przeskalowano do skali punktowej (index scale) 0 do 100, a następnie podzielono ją na 3 typy:
  - zła sytuacja (do 20 punktów);
  - średnia sytuacja (powyżej 20 do 75 punktów);
  - dobra sytuacja (powyżej 75 punktów).

W analizie danych zastosowano podejście dwuetapowe. W pierwszej kolejności przeprowadzono analizy opisowe, które obejmowały wyliczenie rozkładów częstości, średnich oraz podstawowych miar zmienności dla poszczególnych wskaźników działalności bibliotek. Następnie, w celu weryfikacji zależności pomiędzy wybranymi zmiennymi jakościowymi, wykorzystano test niezależności chi-kwadrat, który pozwolił ocenić istotność statystyczną obserwowanych różnic między kategoriami. Testy przeprowadzano przy standardowym poziomie istotności $\alpha = 0,05$.

Wartości wykraczające poza realnie możliwe do wystąpienia zostały zaklasyfikowane jako braki danych i wyłączone z obliczeń, aby nie zniekształcały wyników. Dzięki temu uzyskane rezultaty charakteryzują się większą rzetelnością i pozwalają na wiarygodne porównania między latami oraz grupami bibliotek.

2. ZMIANY W ASPEKTACH DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK – ANALIZA ODPOWIEDZI W LATACH 2020-2024

Największy odsetek bibliotek w 2024 r. oferował **katalog on-line (89,7%)**, **dostęp do Internetu bezprzewodowego (81,6%)** oraz **otwarcie w soboty (80,4%)**. Najrzadziej natomiast biblioteki w 2024 r. zapewniały **otwarcie w niedzielę (1,3%)**, **działalność kół lub klubów innych niż czytelnicze (32,8%)** oraz **możliwość zdalnego korzystania z audiobooków (40,5%),** choć odsetek placówek oferujących dwie ostatnie usługi był zdecydowanie wyższy niż w przypadku dostępności w niedzielę.

Warto wskazać, że w latach 2020-2024 w bibliotekach publicznych nastąpiły wyraźne zmiany, szczególnie w obszarze dostępności i usług cyfrowych. Porównując zmiany między 2020 i 2024 rokiem widzimy, że ponad dwukrotnie wzrosła liczba placówek otwartych w soboty, a także znacznie rozszerzono ofertę zdalnych usług – możliwość rezerwacji materiałów bibliotecznych zwiększyła się z 55,2% bibliotek w roku 2020 r. do 68,4% w 2024 r., możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne z 52,9% do 65,9%, a zdalnego przedłużania terminów zwrotów – z 45,9% do 57,1%. Istotnie częściej w bibliotekach stosowano elektroniczne powiadomienia o terminach zwrotów (z 50,7% do 62,7%). Dynamiczny rozwój objął także usługi zdalne, takie jak możliwość korzystania z audiobooków – wzrost z 16,6% bibliotek oferujących taką możliwość do 40,5%, a e-booków z 22,9% do 43,0%.

Umiarkowane zmiany dotyczyły infrastruktury technicznej: dostęp do internetu szerokopasmowego zwiększył się z 72,6% do 80,2%, dostęp do internetu bezprzewodowego z 76,5% do 81,6%, a katalog on-line z 80,0% do 89,7%. Równolegle rozwijały się działania animacyjne – udział bibliotek prowadzących koła i kluby czytelnicze wzrósł z 39,7% do 50,0%, a inne formy klubowe z 24,8% do 32,8%. Najmniejsza zmiana wystąpiła w obszarze otwarcia w niedziele, gdzie wskaźnik wzrósł nieznacznie (z 1,2% do 1,3%).

Wykres 1. Wybrane efekty działalności bibliotek publicznych (objętych wsparciem NPRCz 2.0) w latach 2020 i 2024[4]

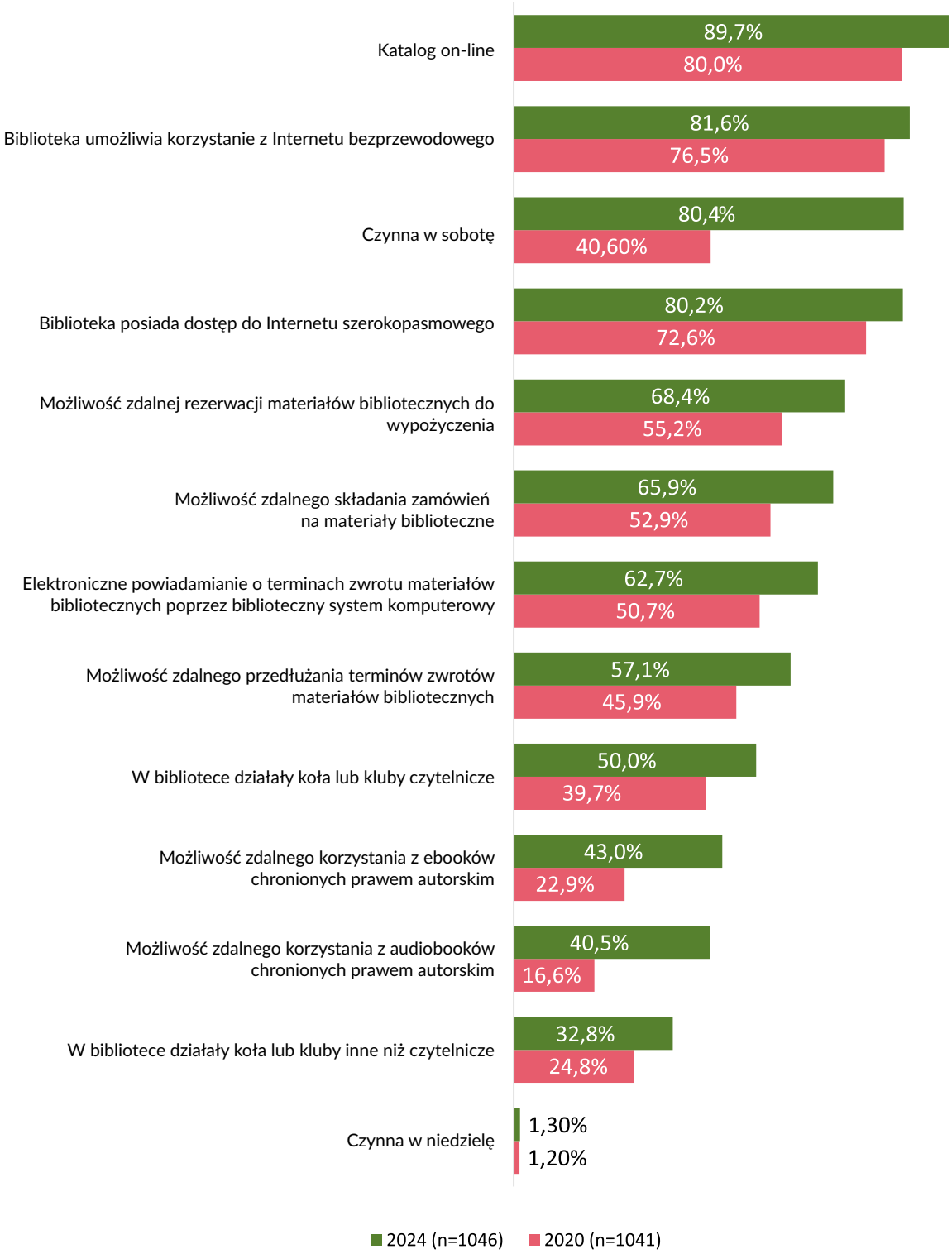

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

4 Wartości procentowe oznaczają odsetek bibliotek publicznych, które oferowały daną usługę w danym roku.

2.1 Dostępność bibliotek w soboty – ogólny trend (2020 vs 2024)

W 2020 roku czynnych w sobotę było **40,6% bibliotek**, natomiast w 2024 roku już **80,4%**. Oznacza to ponad dwukrotny wzrost dostępności w ciągu czterech lat.

Wykres 2. Odsetek bibliotek czynnych w sobotę w 2020 i 2024 roku

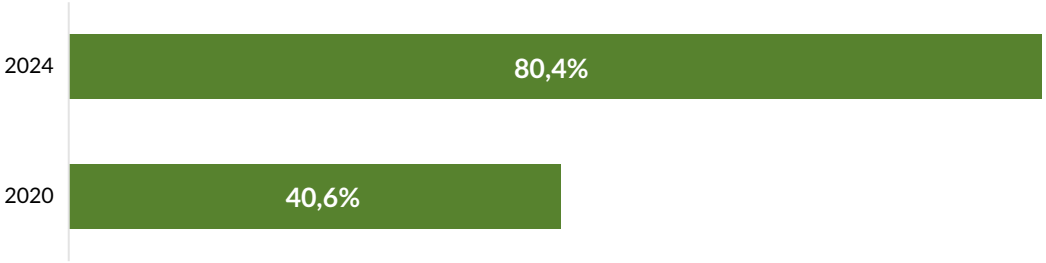

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Czynniki różnicujące dostępność bibliotek w soboty:

- **Kierunek interwencji**

Analiza Kierunków interwencji pokazuje, że w 2020 roku dostępność różniła się między grupami – w K.I. 1.1 była zbliżona do średniej, a w K.I. 2.1 i K.I. 4.1 wyraźnie wyższa (ponad 55%). W 2024 roku we wszystkich kierunkach interwencji odsetek czynnych bibliotek przekroczył 80%, a w K.I. 2.1 i K.I. 4.1 ponad 90%. Największy wzrost nastąpił w K.I. 1.1 (+41 punktów procentowych), a najwyższą dostępność w soboty w 2024 roku osiągnęły K.I. 2.1 i K.I. 4.1.

Wykres 3. Dostępność bibliotek w soboty według KI (2020 vs 2024)

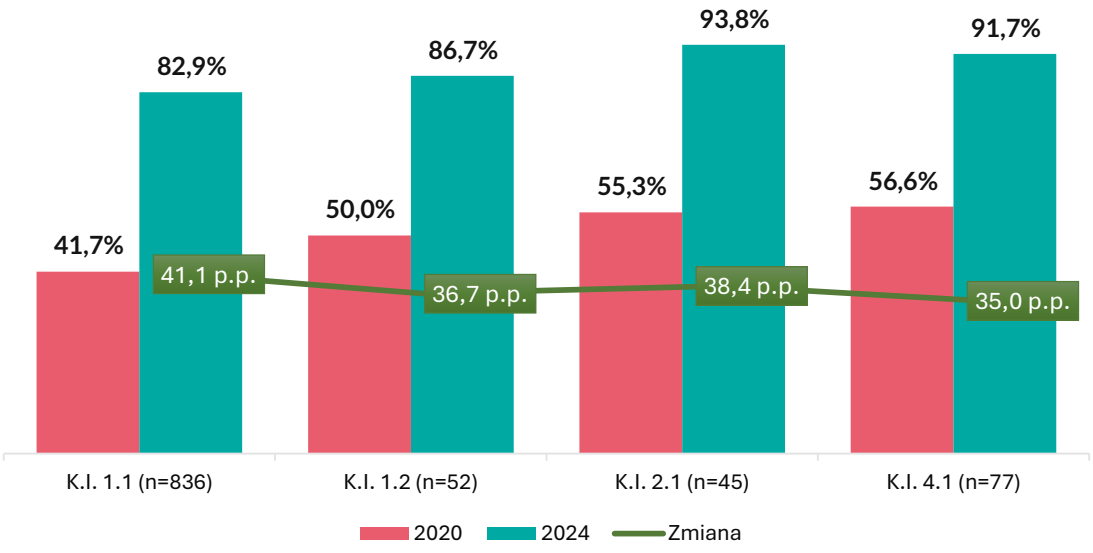

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

- **Liczba K.I.**

Wyniki analiz wskazują na zależność między liczbą Kierunków interwencji, z których korzystała biblioteka w ramach NPRCz 2.0, a jej dostępnością w soboty – zarówno w 2020, jak i w 2024 roku.

W 2020 r. wśród bibliotek korzystających tylko z jednego Kierunku interwencji czynnych w sobotę było **39,8%**, z kolei w placówkach, które korzystały z więcej niż jednego Kierunku interwencji, odsetek ten był wyraźnie wyższy – **51,5%**.

Z kolei w 2024 r., w bibliotekach korzystających tylko z jednego Kierunku interwencji czynnych w soboty było **81,4%**. W przypadku placówek realizujących więcej niż jeden Kierunek interwencji odsetek ten sięgnął aż **90,2%**, a więc był wyraźnie powyżej średniej.

Wykres 4. Dostępność bibliotek w soboty według liczby Kierunków interwencji (2020 vs 2024)

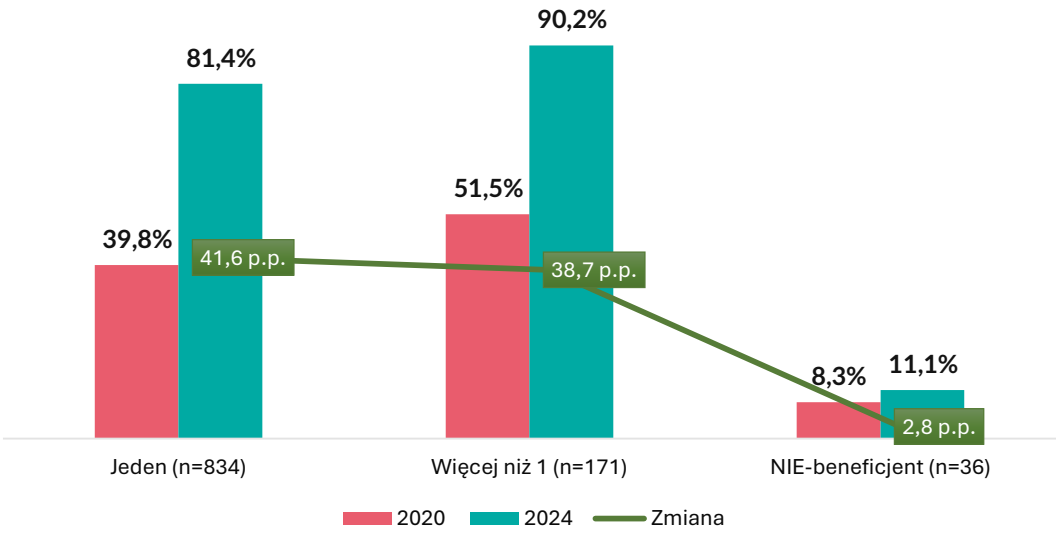

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Widać wyraźnie, że biblioteki korzystające z większej liczby Kierunków interwencji były częściej czynne w soboty niż te, które ograniczały się do jednego Kierunku.

- **Liczba dofinansowań**

Analiza wykazała silną zależność między liczbą dofinansowań otrzymanych przez biblioteki a ich dostępnością w soboty – zarówno w 2020, jak i w 2024 roku.

W 2020 r. w bibliotekach z 0–2 dofinansowaniami odsetek czynnych w soboty był znikomy (2–9%). Dopiero przy 3 dofinansowaniach zauważalny był wzrost (27,9%), a wśród placówek z 4 dofinansowaniami odsetek osiągnął 46,9% (powyżej średniej ogółem 40,6%).

W 2024 r. różnice były jeszcze bardziej wyraźne. Biblioteki z niewielką liczbą dofinansowań (0–2) praktycznie nie prowadziły działalności w soboty (ok. 10–11%), natomiast przy 3 dofinansowaniach dostępność wzrosła do 55,6%. Najwyższy poziom odnotowano wśród placówek z 4 dofinansowaniami – aż 92,7%, czyli znacznie powyżej średniej (82,9%) i ponad dziewięć na dziesięć bibliotek.

Wykres 5. Dostępność bibliotek w soboty według liczby dofinansowań (2020 vs 2024)

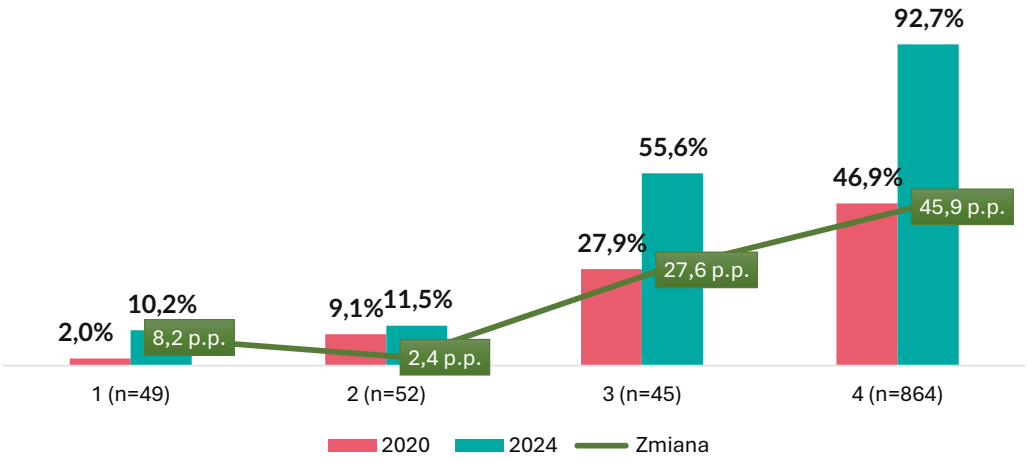

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

- **Wielkość biblioteki (liczba etatów w podmiocie)**

W 2020 roku 40,6% bibliotek było czynnych w sobotę. Małe biblioteki (do 5 etatów) wypadały wyraźnie poniżej średniej – tylko 31,4%. W bibliotekach średnich (6–20 etatów) dostępność sięgała 55,2%, a w dużych (powyżej 20 etatów) aż 77,1%.

Z kolei w 2024 roku wartości były dużo wyższe we wszystkich kategoriach, ale różnice nadal pozostawały bardzo wyraźne: małe biblioteki – 75,8%, średnie – 87,8%, a duże niemal wszystkie (98,6%) prowadziły działalność w soboty.

Wykres 6. Dostępność bibliotek w soboty według wielkości biblioteki (2020 vs 2024)

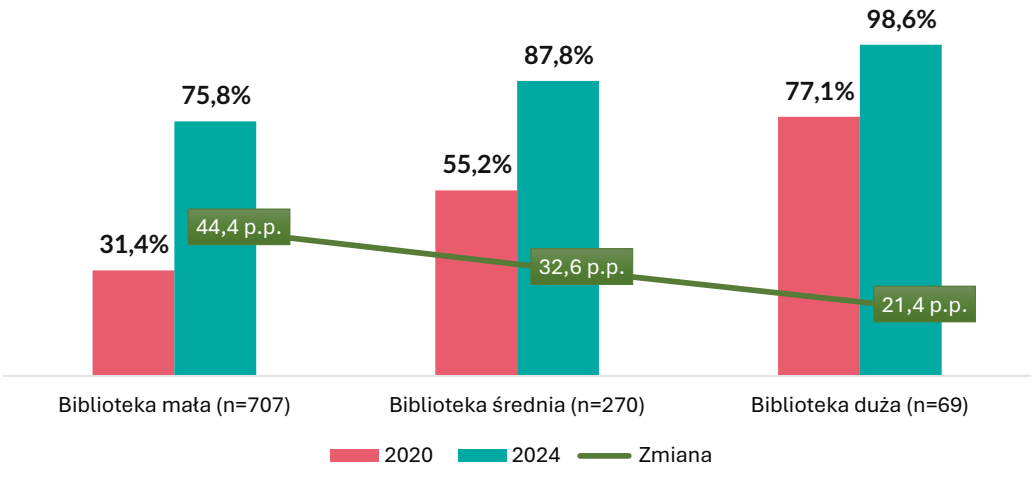

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Z analizy zebranych danych wynika, że im większa biblioteka, tym wyższe było prawdopodobieństwo, że była czynna w sobotę. W obu latach większe biblioteki częściej były czynne w soboty niż mniejsze, przy czym w 2024 roku różnice te stały się jeszcze bardziej wyraźne.

- **Skala doskonalenia zawodowego**

Analiza pokazała, że dostępność bibliotek w soboty była powiązana również ze skalą doskonalenia zawodowego pracowników. W 2020 roku w grupie bibliotek o niskiej skali doskonalenia (do 40% pracowników uczestniczących w szkoleniach) czynnych w soboty było 30,6%, podczas gdy w grupie o wysokiej skali (powyżej 70%) – 44,0%. W 2024 roku różnice między kategoriami były mniejsze, ale utrzymywał się wyraźny trend – im wyższa skala doskonalenia, tym częściej biblioteki były otwarte w soboty (od 71,1% przy niskiej skali do 83,6% przy wysokiej).

- **Wydatki na materiały biblioteczne**

Wyniki analiz pokazują, że poziom wydatków na materiały biblioteczne był istotnie powiązany z dostępnością bibliotek w soboty. W 2020 roku w bibliotekach z niskimi wydatkami (do 15 tysięcy złotych) czynnych w soboty było jedynie 28,7%, podczas gdy w grupie z wysokimi wydatkami (powyżej 50 tysięcy złotych) aż 61,8% – ponad dwukrotnie więcej. Różnica ta wskazuje, że wyższe nakłady finansowe sprzyjały zwiększonej dostępności placówek.

W 2024 roku zależność ta utrzymała się, choć ogólny poziom dostępności wzrósł we wszystkich kategoriach. W grupie z niskimi wydatkami czynnych w soboty było 63,8% bibliotek, przy średnich – 85,6%, a przy wysokich – aż 91,0%. Oznacza to, że **im większe środki przeznaczano na materiały biblioteczne, tym częściej biblioteki prowadziły działalność w soboty**.

Wykres 7. Dostępność bibliotek w soboty według wysokości wydatków na materiały biblioteczne (2020 vs 2024)

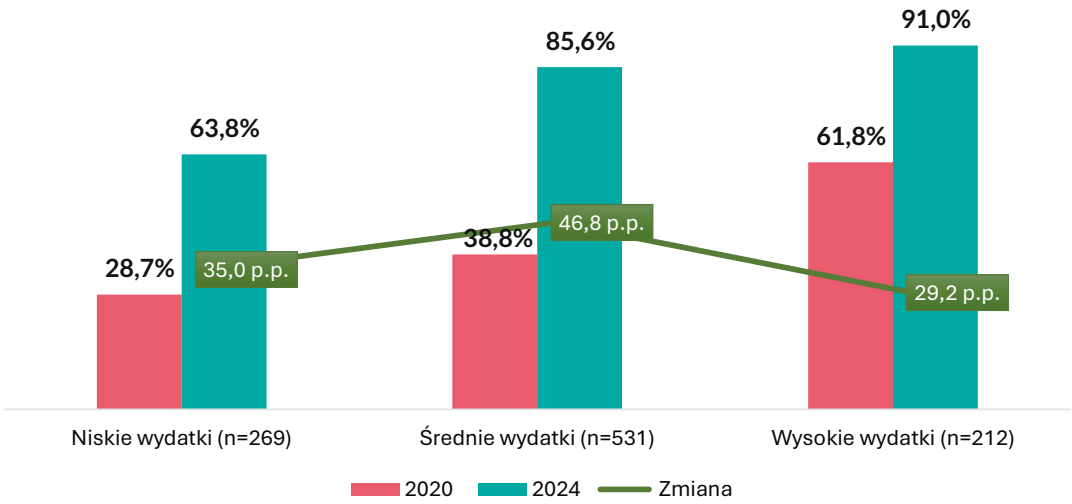

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

- **Dochody gmin**

W 2020 roku odsetek bibliotek czynnych w soboty różnił się nieznacznie w zależności od poziomu dochodu gminy, w której zlokalizowana była biblioteka – najwyższy odsetek odnotowano w gminach o niskich dochodach (47,2%), a najniższy w gminach o średnich dochodach (38,4%). W 2024 roku dostępność wyraźnie wzrosła we wszystkich kategoriach

i wyniosła odpowiednio: 84,1% w gminach o niskich dochodach, 80,0% w gminach o średnich oraz 77,9% w gminach o wysokich. Różnice między kategoriami były już niewielkie.

- **Średnia liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną**

W 2020 roku biblioteki w gminach o niskiej liczbie mieszkańców na jedną placówkę (do 2500 osób) zdecydowanie rzadziej były czynne w soboty (34,0%). W gminach ze średnią liczbą mieszkańców (2501-10 000 osób) wskaźnik ten wyniósł 41,6% i był zbliżony do wartości ogółem (40,6%). Najwyższą dostępność odnotowano w gminach z wysokim obciążeniem ludnościowym (powyżej 10 000 osób na placówkę) – 54,4% bibliotek działało tam w soboty.

W 2024 roku tendencja utrzymała się, choć różnice między kategoriami były mniej wyraźne, ponieważ ogólna dostępność sobotnia stała się znacznie wyższa. W gminach o niskiej liczbie mieszkańców na placówkę 77,9% bibliotek było czynnych w soboty, przy średniej liczbie – 80,2%, a przy wysokiej – aż 89,2%. Widać więc, że w 2024 roku niemal wszystkie biblioteki, niezależnie od kategorii, zapewniały sobotnie godziny otwarcia, a w gminach o największej liczbie ludności przypadającej na jedną placówkę dostępność ta była najwyższa.

Wykres 8. Dostępność bibliotek w soboty według średniej liczby ludności na 1 placówkę biblioteczną (2020 vs 2024)

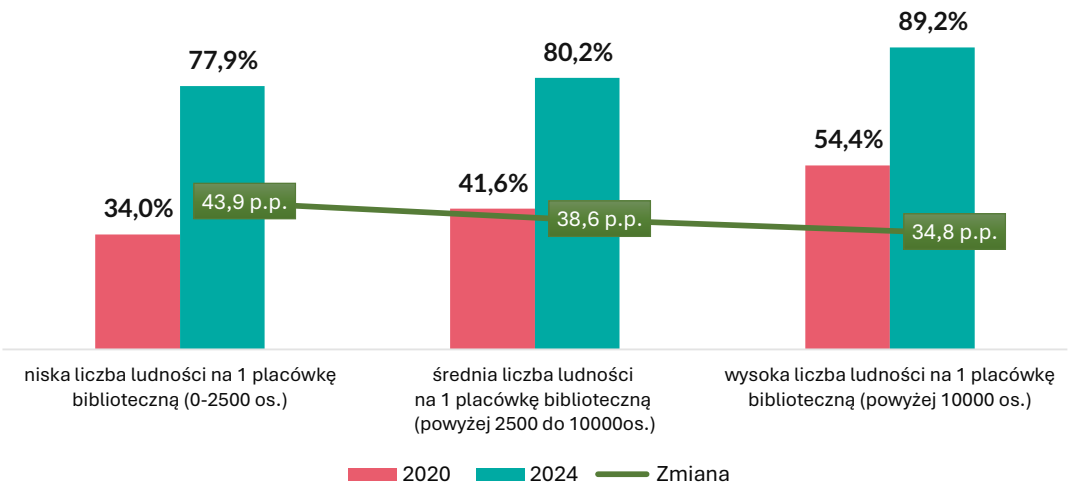

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

- **Pozostałe czynniki**

Wyniki analiz wskazują, że dostępność bibliotek w soboty pozostaje zasadniczo niezależna od innych badanych cech gmin. Choć w roku bazowym (2020) można było dostrzec pewne związki z aktywnością kulturalną gmin oraz liczbą bibliotek i filii w gminie, to w roku końcowym (2024) zależności te zanikły. W przypadku pozostałych zmiennych – takich jak poziom przedsiębiorczości, sytuacja na rynku pracy czy wskaźnik urbanizacji – w ogóle nie zaobserwowano istotnych różnic.

2.2 Dostępność bibliotek w niedziele – ogólny trend (2020 vs 2024)

W roku bazowym (2020) odsetek obiektów czynnych w niedzielę wynosił 1,2%. W roku końcowym (2024) wskaźnik ten utrzymał się praktycznie na tym samym poziomie (1,3%). Różnica jest minimalna i nie wskazuje na istotną zmianę w badanym okresie.

Tabela 1. Odsetek bibliotek dostępnych w niedzielę w 2020 i 2024 roku

Dostępność w niedzielę	2020 (n=1041)	2024 (n=1046)
Tak	1,2%	1,3%
Nie	98,2%	98,6%
Brak danych	0,7%	0,1%
Ogółem	100%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Przeprowadzone analizy nie wykazały, aby jakiekolwiek zmienne wpływały na kształtowanie się dostępności bibliotek w niedzielę.

2.3 Biblioteka umożliwia korzystanie z internetu bezprzewodowego

W roku bazowym (2020) możliwość korzystania z bezprzewodowego internetu w bibliotece deklarowało 76,5% placówek. W roku końcowym (2024) odsetek ten wzrósł do 81,6%.

Wykres 9. Odsetek bibliotek umożliwiających korzystanie z internetu bezprzewodowego w 2020 i w 2024 roku

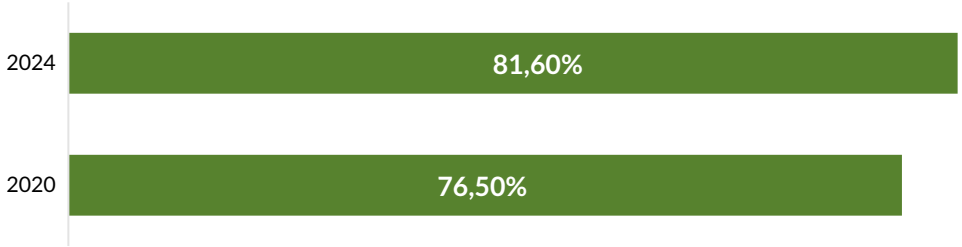

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Wzrost ten dotyczył wszystkich typów placówek, przy czym największe różnice zanotowano w małych bibliotekach (z 72,1% w 2020 r. do 78,4% w 2024), co może świadczyć o stopniowym wyrównywaniu dostępu technologicznego między mniejszymi a większymi jednostkami. Testy istotności potwierdzają, że wielkość biblioteki pozostaje czynnikiem różnicującym – im większa placówka, tym częściej zapewnia dostęp do sieci.

Zależność między dostępnością internetu a innymi zmiennymi ma zróżnicowany charakter. Statystycznie istotne powiązania występują w przypadku skali doskonalenia zawodowego pracowników – w bibliotekach o wysokiej aktywności szkoleniowej zasięg wi-fi sięga 83,6%, wobec 74,3% w jednostkach o niskiej skali. Podobny związek występuje w gminach o różnym

poziomie urbanizacji: w 2024 r. dostęp do internetu oferowało 87,6% bibliotek w obszarach wysoko zurbanizowanych, w porównaniu z 73,0% w gminach o niskim stopniu urbanizacji. Również w gminach o wysokiej aktywności kulturalnej wi-fi zapewniało 90,2% placówek, podczas gdy w najmniej aktywnych – 78,3%.

Natomiast poziom przedsiębiorczości gmin oraz sytuacja na rynku pracy nie różnicują istotnie dostępności wi-fi w bibliotekach – odsetek placówek oferujących tę usługę utrzymuje się tam na podobnym, wysokim poziomie. Ogólnie można stwierdzić, że w 2024 r. dostęp do internetu bezprzewodowego stał się standardem w większości bibliotek, niezależnie od uwarunkowań lokalnych, choć wciąż częściej spotykany jest w jednostkach lepiej finansowanych i działających w bardziej zurbanizowanym otoczeniu.

Czynniki różnicujące związane z NPRCz 2.0:

- **Kierunek interwencji**

W roku bazowym (2020) widać było pewne zróżnicowanie pomiędzy Kierunkami interwencji. Najniższy odsetek bibliotek oferujących dostęp do bezprzewodowego internetu odnotowano w ramach K.I. 1.2 (63,3%), podczas gdy w pozostałych Kierunkach wynosił on od 77,2% do 87,2%. W roku końcowym (2024) we wszystkich Kierunkach interwencji odnotowano wzrost dostępności internetu bezprzewodowego – od 78,3% do 93,8%. Oznacza to poprawę sytuacji w każdym z Kierunków, choć zróżnicowanie pomiędzy nimi nadal się utrzymuje.

- **Liczba K.I.**

W przypadku liczby Kierunków interwencji, z których korzystały biblioteki, w roku bazowym (2020) nie występowały istotne różnice w dostępie do internetu bezprzewodowego – odsetek ten wynosił 77,1% wśród placówek korzystających z jednego Kierunku oraz 77,8% wśród uczestniczących w kilku.

Między 2020 a 2024 rokiem dostępność internetu bezprzewodowego wzrosła w obu grupach. W bibliotekach uczestniczących w więcej niż jednym Kierunku przyrost wyniósł 10 punktów procentowych, natomiast w placówkach korzystających tylko z jednego Kierunku – 4 punkty procentowe Różnica w dynamice zmian wskazuje, że większe zaangażowanie w różne działania sprzyjało szybszej poprawie wskaźnika.

- **Liczba dofinansowań**

Liczba uzyskanych dofinansowań ma rosnący wpływ na dostępność internetu bezprzewodowego w bibliotekach. Przy braku dofinansowań 55,6% placówek udostępniało internet bezprzewodowy, a przy 4 dofinansowaniach – 78,1%.

Wykres 10. Odsetek bibliotek umożliwiających korzystanie z internetu bezprzewodowego według liczby dofinansowań (2020 vs 2024)

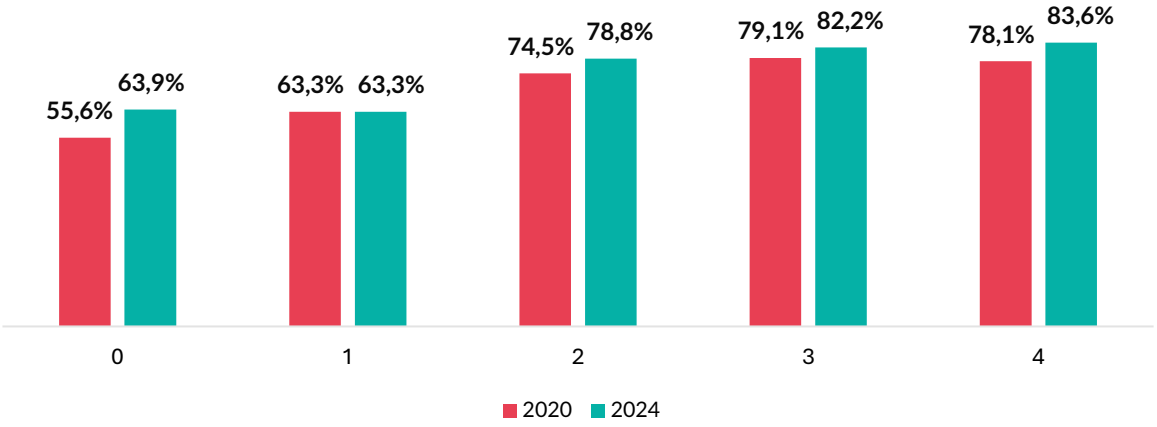

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

2.4 Biblioteka posiada dostęp do internetu szerokopasmowego

Pomiędzy 2020 a 2024 rokiem odsetek bibliotek posiadających dostęp do internetu szerokopasmowego wzrósł z 72,6% do 80,2%.

Wykres 11. Odsetek bibliotek posiadających dostęp do internetu szerokopasmowego w 2020 i 2024 roku

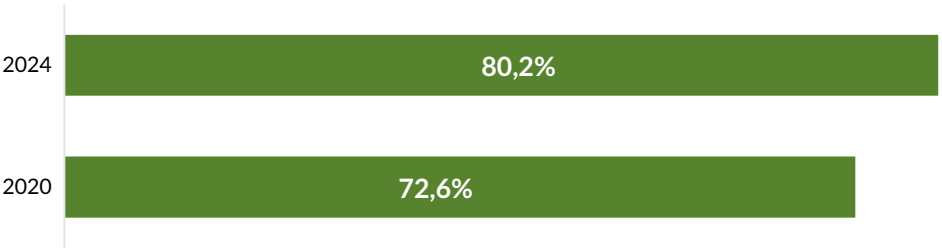

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Największe biblioteki już w 2020 r. niemal w pełni dysponowały szybkim łączem (95-99%), natomiast najmniejsze poprawiły wynik z ok. 65% do 75%. Dostęp częściej występował także w bibliotekach z wyższymi wydatkami na materiały biblioteczne (2020: 90% przy wysokich wydatkach w porównaniu do 62% przy niskich wydatkach; 2024: 92% w porównaniu do 71%). Również aktywność kulturalna gmin istotnie różnicowała wyniki – w gminach najbardziej aktywnych kulturalnie w 2020 r. internet miało 87,8% bibliotek wobec 69,2% w gminach najmniej aktywnych.

Z kolei niektóre czynniki, takie jak ogólny poziom dochodów gmin czy sytuacja na rynku pracy, nie miały większego wpływu na odsetek bibliotek z dostępem szerokopasmowym.

Czynniki różnicujące związane z NPRCz 2.0:

- **Kierunek interwencji**

W obu badanych latach Kierunek interwencji nie różnicował w istotny sposób dostępu bibliotek do internetu szerokopasmowego, choć widoczne są pewne tendencje. W 2020 r. najwyższy odsetek bibliotek z dostępem do szybkiego łącza występował w K.I. 2.1 (80,9%) i K.I. 4.1 (84,3%), a najniższy w K.I. 1.2 (66,7%). W 2024 r. różnice te utrzymały się – w K.I. 2.1 dostęp miało 95,8% bibliotek, w K.I. 4.1 – 89,3%, natomiast w K.I. 1.2 – 76,7%. Choć różnice nie osiągnęły poziomu istotności statystycznej, wyniki wskazują, że wyższy stopień cyfryzacji częściej towarzyszył Kierunkom, które były bezpośrednio związane z rozwojem infrastruktury i oferty usług.

- **Liczba K.I.**

W 2020 r. dostęp do internetu szerokopasmowego posiadało 72,2% bibliotek realizujących jeden Kierunek interwencji w ramach NPRCz 2,0 i 75,4% tych, które realizowały więcej niż jeden. W 2024 r. różnice nieco się pogłębiły – 79,6% bibliotek uczestniczących w jednym Kierunku miało dostęp do internetu, podczas gdy wśród realizujących kilka kierunków odsetek ten wyniósł 85,5%.

- **Liczba dofinansowań**

Wzrost dostępności internetu obserwowano także w zależności od liczby uzyskanych dofinansowań. W 2020 r. 67,3% bibliotek z jednym dofinansowaniem oferowało dostęp do Internetu, a w 2024 r. odsetek ten wzrósł do 71,4%. Wśród placówek, które otrzymały dwie dotacje, dostępność internetu zwiększyła się z 58,2% w 2020 r. do 71,2% w 2024, natomiast w bibliotekach z trzema dofinansowaniami – z 76,7% do 84,4%. W jednostkach, które uzyskały cztery dotacje, odsetek ten w 2024 r. sięgnął 81,5%.

2.5 Katalog online

Między 2020 a 2024 rokiem odsetek bibliotek, które **mają katalog online** zwiększył się z 80% do 89,7%. Zmiana ta jest widoczna we wszystkich grupach bibliotek, choć jej skala była różna.

Wykres 12. Odsetek bibliotek posiadających katalog online w 2020 i 2024 roku

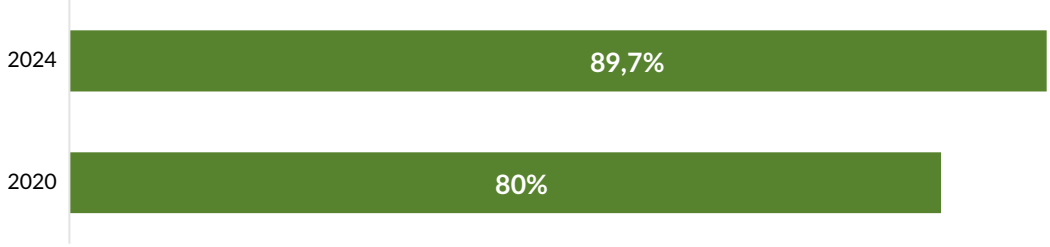

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Najmniejsze biblioteki (do 5 etatów) poprawiły wynik z 72,3% do 85,6%, średnie (6–20 etatów) z 95,1% do 97,8%, a największe (powyżej 20 etatów) już w 2020 r. miały pełny katalog on-line i w kolejnych latach utrzymały ten poziom.

Silne zróżnicowanie wystąpiło również w zależności od poziomu wydatków na materiały biblioteczne w 2020 r. katalog on-line miało 62,8% bibliotek o niskich nakładach (do 15 tys. zł), wobec 95,8% w jednostkach o wysokich nakładach (powyżej 50 tys. zł). Do 2024 r. odsetki wzrosły odpowiednio do 78,5% i 98,1%.

Znaczenie miała również sytuacja społeczno-gospodarcza gmin. W gminach o złej sytuacji na rynku pracy katalog on-line w 2020 r. udostępniało 74,0% bibliotek, podczas gdy w gminach o dobrej sytuacji – 87,1%; w 2024 r. różnice zmniejszyły się (83,2% wobec 96,3%), choć nadal pozostawały istotne. Wpływ miał też poziom urbanizacji oraz liczba mieszkańców przypadających na jedną placówkę – im większa skala działalności i bardziej zurbanizowane otoczenie, tym częstsze występowanie katalogu on-line.

Z kolei takie czynniki jak wysokość dochodów gmin czy ogólny poziom aktywności kulturalnej miały mniejsze znaczenie – różnice między kategoriami były niewielkie.

Czynniki różnicujące związane z NPRCz 2.0:

- **Kierunek interwencji**

W 2020 r. dostępność katalogu on-line istotnie różniła się w zależności od Kierunku interwencji. Najwyższe wartości w 2020 r. odnotowano w K.I. 4.1 (92,8%) i K.I. 2.1 (89,4%), a najniższe w 1.2 (61,7%). W 2024 r. różnice między Kierunkami zmniejszyły się – wszystkie osiągnęły bardzo wysoki poziom dostępności (od 90% do 99%), a zróżnicowanie przestało być statystycznie istotne. Wskazuje to na wyrównanie poziomu cyfryzacji między różnymi grupami beneficjentów programu.

- **Liczba K.I.**

W tym przypadku zależność była istotna zarówno w 2020 r., jak i w 2024 r. W 2020 r. katalog on-line posiadało 81,3% bibliotek realizujących jeden Kierunek interwencji oraz 80,1% realizujących kilka. W 2024 r. różnice te uległy zmianie – 94,8% bibliotek realizujących więcej niż jeden Kierunek posiadało katalog on-line wobec 89,6% wśród realizujących pojedynczy Kierunek. Dane te sugerują, że aktywne uczestnictwo w NPRCz 2.0 sprzyjało rozwojowi cyfrowych usług bibliotecznych.

- **Liczba dofinansowań**

Również liczba otrzymanych dofinansowań różnicowała poziom cyfryzacji bibliotek. W 2020 r. katalog on-line miało 83,2% bibliotek z czterema dofinansowaniami, 72,1% z trzema. Wśród jednostek z jednym lub dwoma dofinansowaniami odsetek ten był niższy – odpowiednio 67,3%. Cztery lata później wskaźniki te wyraźnie wzrosły: w 2024 r. katalog on-line miało 91,7% bibliotek z czterema dofinansowaniami, 93,3% z trzema oraz 81,6% z jednym i 76,9% z dwoma dotacjami.

2.6 Możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne

W latach 2020-2024 odsetek bibliotek oferujących możliwość zdalnego składania zamówień na materiały wzrósł z 52,9% do 65,9%. Oznacza to wzrost o 13 punktów procentowych.

Wykres 13. Odsetek bibliotek umożliwiających zdalne składanie zamówień na materiały biblioteczne w 2020 i 2024 roku

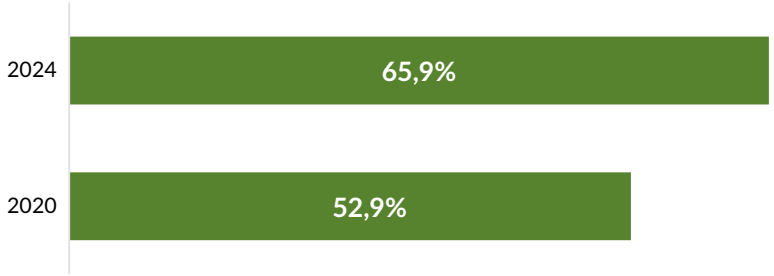

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Najsilniejsze zróżnicowania w dostępie do tej usługi obserwowano ze względu na wielkość biblioteki. W 2020 r. możliwość zamówień zdalnych występowała w 43,1% małych bibliotek, 72,0% średnich i aż 78,6% dużych. W 2024 r. wartości te wzrosły odpowiednio do 57,0%, 82,3% i 92,6%.

Kolejnym istotnym czynnikiem były wydatki na materiały biblioteczne. W 2020 r. zdalne zamówienia funkcjonowały w 33,7% bibliotek o niskich wydatkach, 53,9% o średnich i 78,0% o wysokich. W 2024 r. wartości te wzrosły odpowiednio do 48,5%, 67,1% i 88,0%. Znaczenie miał również poziom urbanizacji. W gminach o wysokim stopniu urbanizacji w 2024 r. odsetek bibliotek oferujących zdalne zamówienia wynosił 82,6%, wobec 65,8% w gminach nisko zurbanizowanych.

Najmniejsze różnice odnotowano natomiast ze względu na dochody gmin – choć i tu zauważalny był wzrost, to w 2024 r. odsetek wynosił ok. 64-70% niezależnie od kategorii dochodów.

Czynniki różnicujące związane z NPRCz 2.0:

- **Kierunek interwencji**

W 2020 r. możliwość zdalnego zamawiania materiałów różniła się istotnie w zależności od Kierunku interwencji. Największy odsetek bibliotek oferujących tę funkcję występował w K.I. 4.1 (71,1%) oraz K.I. 2.1 (63,8%), podczas gdy najniższy w K.I. 1.2 (43,3%). W 2024 r. we wszystkich grupach odsetki te wzrosły, osiągając od 66,7% w K.I. 1.1 do 85,7% w K.I. 4.1. Choć zróżnicowanie między Kierunkami nieco się zmniejszyło, nadal pozostaje zauważalne.

- **Liczba K.I.**

Zależność między możliwością zdalnego zamawiania a liczbą realizowanych Kierunków interwencji była widoczna w 2020 r. Funkcję tę posiadało 52,4% bibliotek realizujących jeden

Kierunek oraz 59,6% realizujących więcej niż jeden. W 2024 r. różnice te pogłębiły się – 78,6% bibliotek realizujących kilka Kierunków oferowało zdalne zamówienia wobec 64,3% wśród realizujących jeden Kierunek. Dane te potwierdzają, że większe zaangażowanie w działania programu sprzyjało wdrażaniu nowoczesnych form obsługi użytkowników.

- **Liczba dofinansowań**

W 2020 r. możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne występowała częściej w bibliotekach, które uzyskały więcej dofinansowań. Odsetek ten wzrastał od 36,7% wśród placówek z jednym dofinansowaniem do 56,2% wśród tych, które otrzymały cztery dotacje. W 2024 r. obserwowano dalszy rozwój tej funkcjonalności – zdalne zamówienia umożliwiało 46,9% bibliotek z jednym dofinansowaniem, 51,9% z dwoma, 66,7% z trzema oraz 68,8% z czterema.

2.7 Możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia

W latach 2020-2024 odsetek bibliotek oferujących możliwość **zdalnej rezerwacji materiałów do wypożyczenia** wzrósł z 55,2% do 68,4%.

Wykres 14. Odsetek bibliotek umożliwiających zdalną rezerwację materiałów bibliotecznych do wypożyczenia w 2020 i 2024 roku

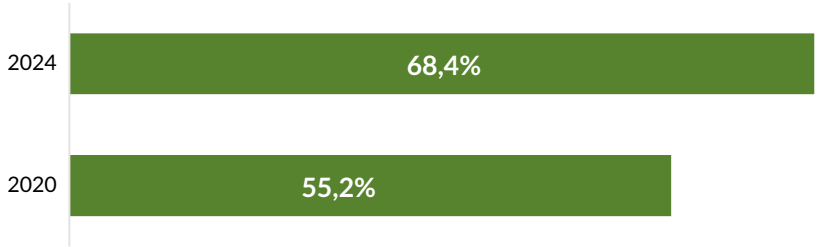

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Największe znaczenie miała wielkość biblioteki: w 2024 r. usługę tę oferowało 59,5% małych bibliotek (do 5 etatów), 83,8% średnich i aż 98,5% dużych, podczas gdy w 2020 r. było to odpowiednio 44,8%, 73,6% i 89,9%. Podobny wzorzec występował w zależności od liczby placówek bibliotecznych w gminie – w gminach, gdzie funkcjonowało więcej niż 5 bibliotek lub filii, rezerwacje online były znacznie częściej dostępne (89,7% w 2024 r.) niż w gminach z pojedynczą placówką biblioteczną (62,2%).

Wyższe wskaźniki notowały także biblioteki korzystające z dofinansowań oraz prowadzące intensywne szkolenia pracowników. Warto również podkreślić, że kontekst społeczno-gospodarczy gmin (urbanizacja, aktywność kulturalna, przedsiębiorczość) sprzyjał wdrażaniu usługi, natomiast dochody gmin miały ograniczone znaczenie.

Czynniki różnicujące związane z NPRCz 2.0:

Kierunek interwencji

W 2020 r. możliwość zdalnej rezerwacji była wyraźnie zróżnicowana w zależności od Kierunku interwencji. Największy odsetek bibliotek z tą funkcją występował w K.I. 4.1 (75,9%) i K.I. 2.1 (70,2%), podczas gdy w K.I. 1.1 i K.I. 1.2 wartości były niższe (od 50% do 56%). W 2024 r. różnice te pozostały widoczne, choć ogólny poziom wzrósł – w K.I. 4.1 zdalne rezerwacje oferowało już 90,5% bibliotek, a w K.I. 2.1 – 81,3%. Wskazuje to, że działania realizowane w ramach tych Kierunków sprzyjały szczególnie rozwojowi funkcji zdalnego dostępu.

Wykres 15. Możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia według KI (2020 vs. 2024)

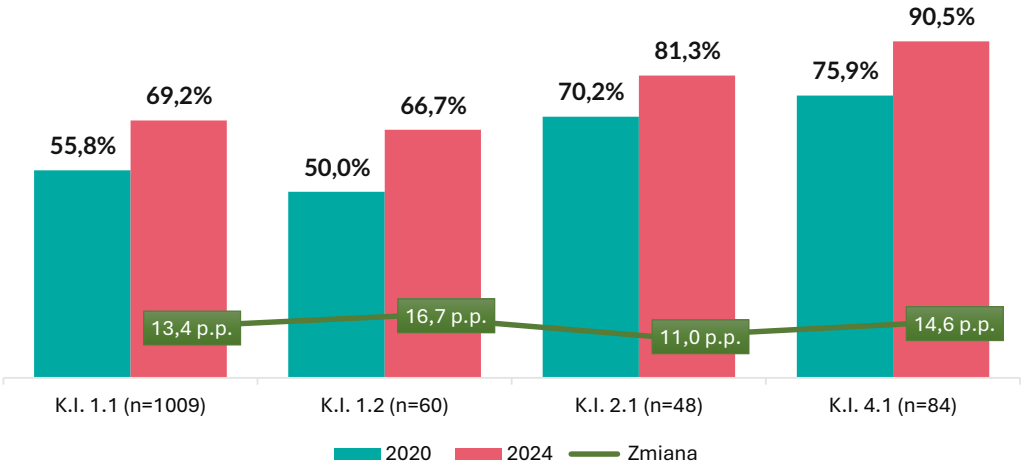

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Liczba K.I.

Również liczba Kierunków interwencji różnicowała wdrażanie tego rozwiązania. W 2020 r. możliwość rezerwacji online oferowało 65,5% bibliotek realizujących więcej niż jeden Kierunek, wobec 53,8% wśród realizujących jeden. W 2024 r. w obu przypadkach odnotowano wzrosty – zdalne rezerwacje wprowadziło 79,8% bibliotek zaangażowanych w kilka Kierunków, w porównaniu z 67,0% wśród realizujących jeden Kierunek.

Wykres 16. Możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia według liczby Kierunków (2020 vs. 2024)

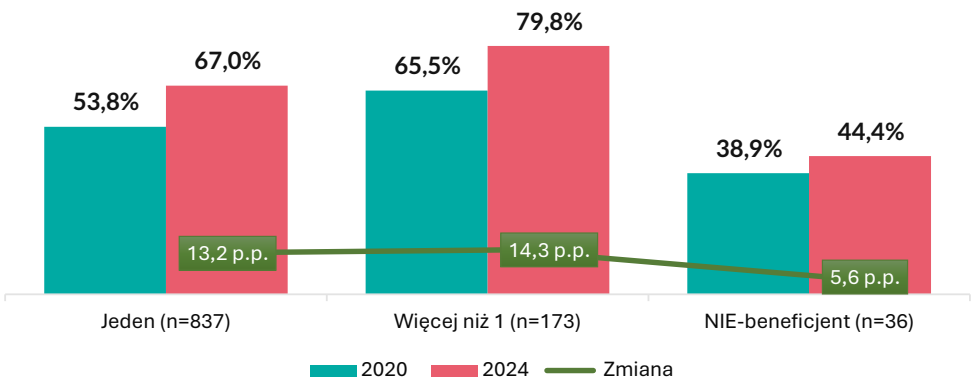

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Liczba dofinansowań

W 2020 r. wdrażanie funkcji zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych wyraźnie częściej występowało w bibliotekach, które uzyskały większą liczbę dofinansowań. Usługę tę oferowało 36–46% placówek z jednym do trzech dofinansowań oraz 58,6% bibliotek, które otrzymały cztery dotacje. W 2024 r. obserwowano dalszy wzrost we wszystkich grupach – zdalne rezerwacje umożliwiało 49,0% bibliotek z jednym dofinansowaniem, 51,9% z dwoma, 68,9% z trzema oraz 71,4% z czterema.

Wykres 17. Możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia według liczby dofinansowań (2020 vs.2024)

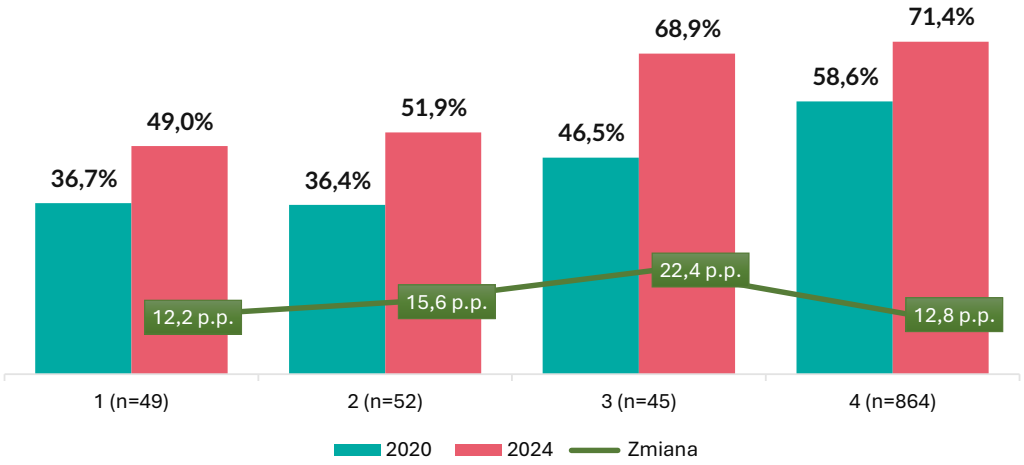

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Wielkość biblioteki (liczba etatów w podmiocie)

W latach 2020-2024 odnotowano wyraźny wzrost dostępności możliwości zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych we wszystkich typach bibliotek, niezależnie od ich wielkości. Największy przyrost procentowy zanotowały biblioteki małe – o 14,7 punktu procentowego

(z 44,8% do 59,5%), co może świadczyć o nadrabianiu opóźnień technologicznych w najmniejszych jednostkach. W bibliotekach średnich wzrost wyniósł 10,2 punktu procentowego (z 73,6% do 83,8%), a w dużych – 8,7 punktu procentowego (z 89,9% do 98,5%), co oznacza, że w tej grupie rozwiązanie to jest już niemal powszechne. Ogólnie rzecz biorąc, im większa biblioteka, tym częściej oferuje możliwość zdalnej rezerwacji. Jednak tempo wzrostu w mniejszych placówkach wskazuje na stopniowe wyrównywanie poziomu cyfryzacji w sektorze.

Wykres 18. Możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia według wielkości biblioteki (2020 vs. 2024)

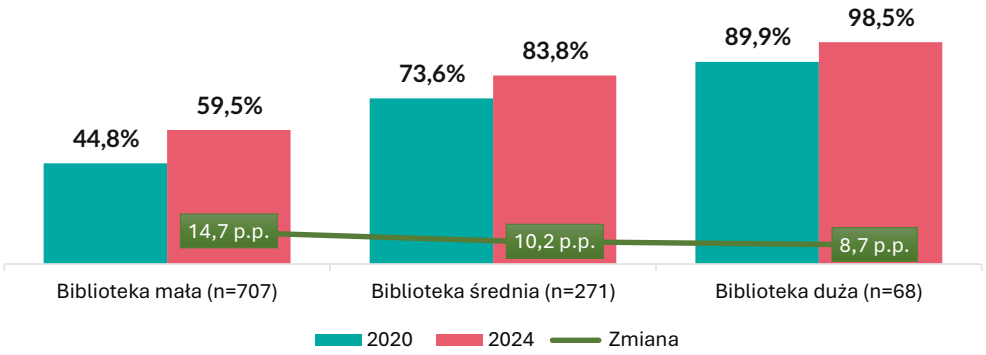

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

- **Skala doskonalenia zawodowego pracowników**

W latach 2020-2024 we wszystkich grupach bibliotek, niezależnie od skali doskonalenia zawodowego pracowników, wzrosła dostępność zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych. Największy przyrost zanotowano w bibliotekach o wysokiej skali doskonalenia (wzrost o 14,6 punktu procentowego). W pozostałych grupach wzrost był również zauważalny – 13,7 punktu procentowego w bibliotekach o niskiej skali i 11,9 punktu procentowego w średniej. Ogólnie wyniki wskazują, że inwestowanie w doskonalenie zawodowe sprzyja cyfryzacji usług bibliotecznych.

Wykres 19. Możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia według skali doskonalenia zawodowego pracowników (2020 vs. 2024)

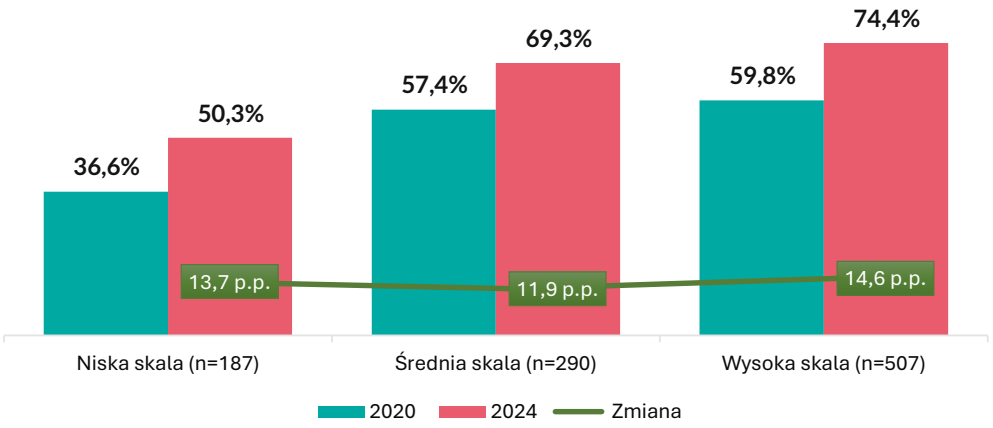

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Wydatki na materiały biblioteczne

Wraz ze wzrostem poziomu wydatków na materiały biblioteczne rośnie udział bibliotek umożliwiających zdalną rezerwację zbiorów. W 2024 roku funkcję tę oferowało 89,9% bibliotek o wysokich wydatkach, 70,3% o średnich oraz 50,2% o niskich. Choć biblioteki o największym budżecie wciąż przodują, największy postęp między 2020 a 2024 rokiem odnotowano w jednostkach o niższych i średnich wydatkach, co świadczy o stopniowym wyrównywaniu dostępu do cyfrowych usług.

Wykres 20. Możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia według wydatków na materiały biblioteczne (2020 vs. 2024)

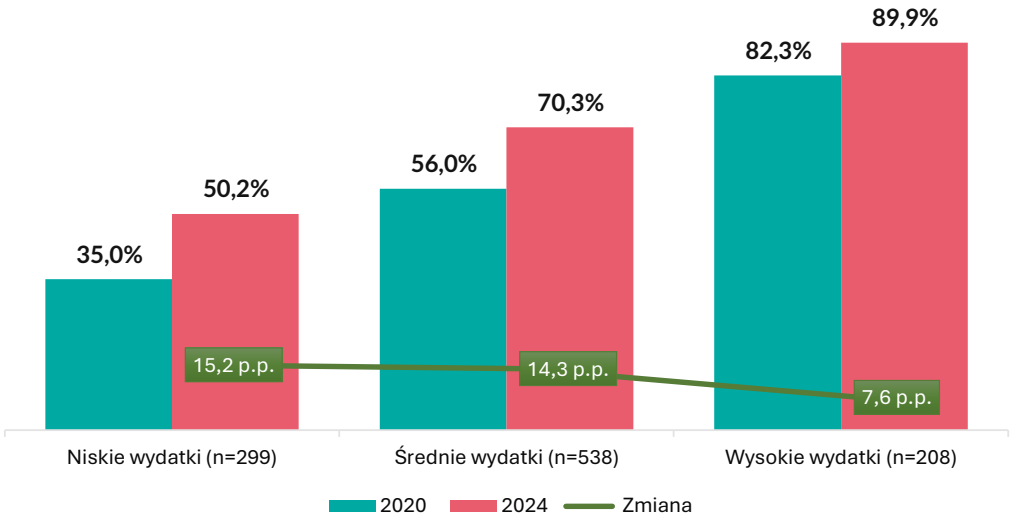

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

2.8 Możliwość zdalnego przedłużania terminów zwrotów materiałów bibliotecznych

W 2020 roku możliwość **zdalnego przedłużania terminów zwrotów** oferowało 45,9% bibliotek, natomiast w 2024 roku już 57,1%.

Wykres 21. Odsetek bibliotek umożliwiających zdalne przedłużanie terminów zwrotów materiałów bibliotecznych w 2020 i 2024 roku

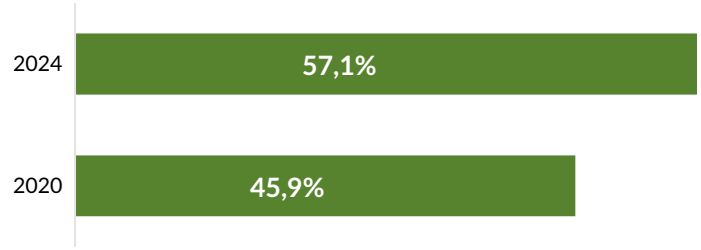

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Najwyższe wskaźniki występowały w bibliotekach dużych (97%), w gminach o wysokiej aktywności kulturalnej (80%) i przy wysokiej urbanizacji (76%). Najniższe – w małych bibliotekach (49%), w gminach o niskiej aktywności kulturalnej (53%) i w gminach o niskich dochodach (55%).

Czynniki różnicujące związane z NPRCz 2.0:

- **Kierunek Interwencji**

Analiza pokazuje, że Kierunek interwencji miał istotny wpływ na poziom dostępności tej funkcjonalności. W 2020 roku najwyższy odsetek bibliotek z możliwością zdalnego przedłużania terminów odnotowano wśród beneficjentów K.I. 4.1 (62,7%) oraz K.I. 2.1 (57,4%). W 2024 roku wartości te wzrosły odpowiednio do 73,8% i 66,7%. W przypadku KI 1.1 wzrost wyniósł z 46,5% w 2020 r. do 57,8% w 2024, a dla K.I. 1.2 z 43,3% do 66,7%.

- **Liczba K.I.**

Udział w więcej niż jednym Kierunku interwencji znacząco zwiększał prawdopodobieństwo wdrożenia funkcji zdalnego przedłużania terminów. W 2020 roku taką możliwość oferowało 53,8% bibliotek korzystających z więcej niż jednego Kierunku interwencji, natomiast w 2024 roku już 68,8%.W bibliotekach uczestniczących tylko w jednym K.I. odsetek wzrósł z 45,1% do 55,6%. Różnice te potwierdzają, że aktywne uczestnictwo w programach interwencji, zwłaszcza w kilku równolegle, sprzyjało rozwojowi usług zdalnych i zwiększeniu dostępności narzędzi cyfrowych dla użytkowników.

- **Liczba dofinansowań**

Również liczba uzyskanych dofinansowań istotnie różnicowała poziom wdrożenia funkcji zdalnego przedłużania terminów. W 2020 roku wśród bibliotek z czterema dofinansowaniami zdalne przedłużanie było dostępne w 48,7% jednostek, natomiast w 2024 roku już w 59,7%.

Systematyczny wzrost odsetka bibliotek z tą funkcjonalnością obserwowano również w grupach z mniejszą liczbą dofinansowań – np. wśród bibliotek z trzema dofinansowaniami odsetek wzrósł z 41,9% do 57,8%.

2.9 Elektroniczne powiadamianie o terminach zwrotu materiałów bibliotecznych poprzez biblioteczny system komputerowy

W 2020 roku **elektroniczne powiadamianie o terminach zwrotu** (e-mail/sms) funkcjonowało w 50,7% bibliotek, a w 2024 roku już w 62,7%.

Wykres 22. Odsetek bibliotek oferujących usługę elektronicznego powiadamiania o terminach zwrotu materiałów bibliotecznych za pośrednictwem bibliotecznego systemu komputerowego w 2020 i 2024 roku

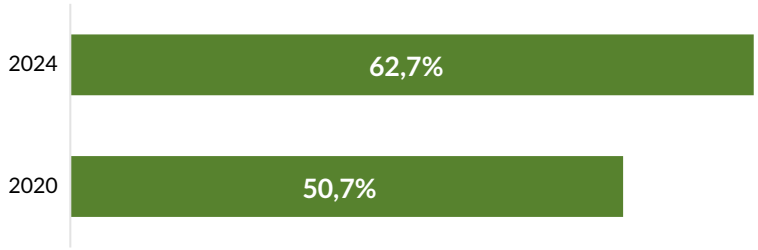

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Najwyższe wartości odnotowano w bibliotekach dużych (96%), w gminach o wysokich wydatkach na materiały biblioteczne (89%) oraz w jednostkach o wysokiej urbanizacji (80%). Najniższe wskaźniki dotyczyły bibliotek małych (54%) oraz gmin o niskich wydatkach (45%).

Różnice w zależności od poziomu dochodów gmin były zauważalne, ale mniej istotne niż te związane z wielkością placówki czy nakładami na materiały.

Czynniki różnicujące związane z NPRCz 2.0:

- **Kierunek interwencji**

W 2020 roku najwyższy odsetek bibliotek z funkcją elektronicznego powiadamiania występował wśród beneficjentów K.I. 4.1 (72,3%) oraz K.I. 2.1 (61,7%). W 2024 roku poziomy te wzrosły odpowiednio do 83,3% i 75,0%. Podobne tendencje odnotowano także w pozostałych Kierunkach interwencji – K.I. 1.1 z 51,4% w 2020 r. do 63,6% w 2024 oraz K.I. 1.2 z 43,3% do 61,7%.

- **Liczba K.I.**

W 2020 roku biblioteki korzystające z więcej niż jednego Kierunku interwencji częściej posiadały funkcję elektronicznego powiadamiania (60,2%) niż te, które uczestniczyły tylko w jednym Kierunku (49,6%). W 2024 roku różnice te jeszcze się pogłębiły – odpowiednio 74,6% wobec 61,4%.

- **Liczba dofinansowań**

Analiza według liczby uzyskanych dofinansowań również pokazuje zależność: im większe wsparcie finansowe, tym częstsze wdrożenie elektronicznych powiadomień. W 2020 roku funkcję tę miało 54,0% bibliotek z czterema dofinansowaniami, a w 2024 roku już 65,3%. W grupach z mniejszą liczbą dofinansowań obserwowano również wzrost – np. z 30,6% do 42,9% (dla bibliotek z jednym dofinansowaniem) oraz z 44,2% do 68,9% (dla trzech dofinansowań).

2.10 Możliwość zdalnego korzystania z ebooków chronionych prawem autorskim

W 2020 roku możliwość zdalnego korzystania z e-booków chronionych prawem autorskim oferowało 22,9% bibliotek, natomiast w 2024 roku odsetek ten wzrósł do 43,0%.

Wykres 23. Odsetek bibliotek umożliwiających zdalne korzystanie z ebooków chronionych prawem autorskim w 2020 i 2024 roku

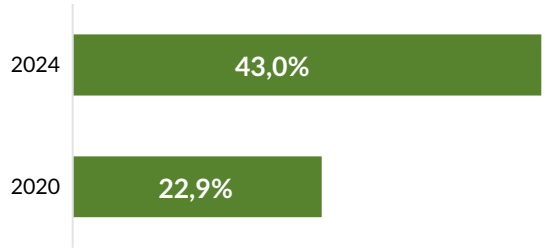

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Najwyższe wskaźniki w 2024 r. odnotowano w bibliotekach dużych (84%), w gminach o wysokich wydatkach na materiały biblioteczne (78%), o wysokiej urbanizacji (65%) oraz przy dobrej sytuacji na rynku pracy (54%). Najniższe wartości dotyczyły bibliotek małych (32%), gmin o niskich wydatkach (18%) i niskiej urbanizacji (38%).

Dochody gmin różnicowały dostęp w mniejszym stopniu – w 2024 r. wskaźniki wynosiły od 38% w gminach o niskich dochodach do 49% w gminach o wysokich dochodach.

Czynniki różnicujące związane z NPRCz 2.0:

- **Kierunek interwencji**

Zróżnicowanie dostępności e-booków było silnie powiązane z Kierunkiem interwencji. W 2020 r. możliwość zdalnego dostępu częściej występowała w bibliotekach realizujących działania w ramach K.I. 4.1 (39,8%), niż w bibliotekach korzystających z innych Kierunków, gdzie wskaźnik ten mieścił się w granicach 20–26%. W 2024 r. różnice te jeszcze się pogłębiły – wśród beneficjentów K.I. 4.1 dostępność e-booków sięgnęła 72,6%, podczas gdy w K.I. 1.1– 43,9%, a w K.I. 1.2 i K.I. 2.1 odpowiednio 36,7% i 54,2%.

Wykres 24. Możliwość zdalnego korzystania z ebooków chronionych prawem autorskim według KI (2020 vs. 2024)

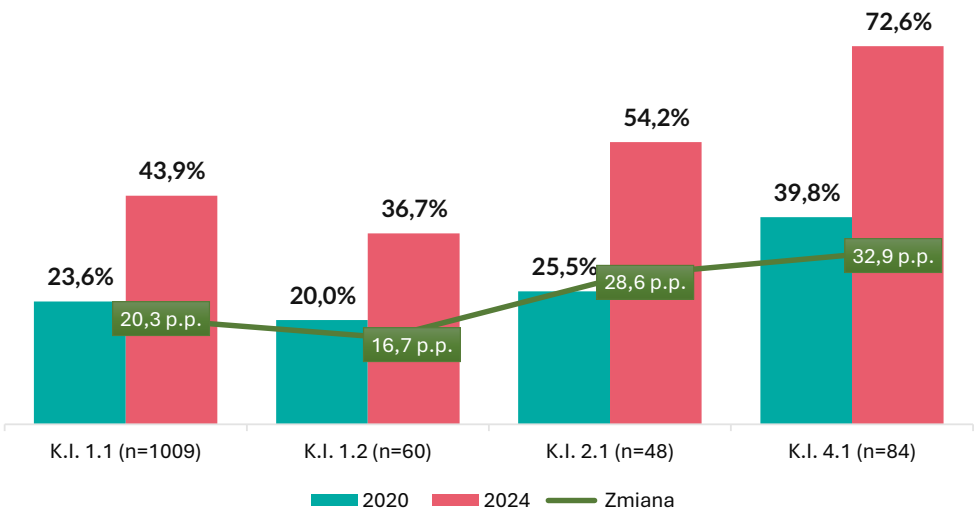

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

- **Liczba K.I.**

Podobny obraz wyłania się z analizy liczby Kierunków interwencji, z których korzystała biblioteka. W 2020 r. zdalny dostęp do e-booków oferowało 22,2% bibliotek korzystających z jednego Kierunku interwencji i 30,4% tych, które brały udział w więcej niż jednym Kierunku. W 2024 r. wartości te wzrosły do odpowiednio 41,6% i 54,9%, co potwierdza, że uczestnictwo w większej liczbie interwencji sprzyjało wdrażaniu nowoczesnych usług zdalnych. Oznacza to efekt kumulacji – biblioteki bardziej aktywne w pozyskiwaniu wsparcia rozwijały ofertę szybciej i szerzej.

Wykres 25. Możliwość zdalnego korzystania z ebooków chronionych prawem autorskim według liczby kierunków (2020 vs. 2024)

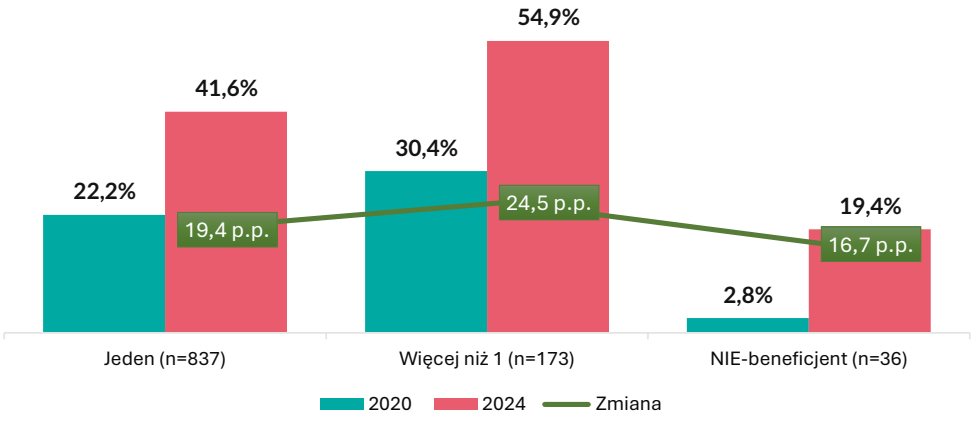

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

- **Liczba dofinansowań**

Silne różnicowanie widać również w zależności od liczby uzyskanych dofinansowań. W 2020 r. usługa ta była dostępna w 6,1% bibliotek z jednym dofinansowaniem, 10,9% z dwoma, 20,9%

z trzema oraz 25,5% z czterema dotacjami. W 2024 r. odsetki te wyraźnie wzrosły – możliwość zdalnego korzystania z e-booków oferowało już 30,6% bibliotek z jednym dofinansowaniem, 25%,0 z dwoma, 46,7% z trzema oraz 45,6% z czterema. Tym samym widać wyraźny związek pomiędzy skalą wsparcia finansowego a cyfrowym rozwojem biblioteki.

Wykres 26. Możliwość zdalnego korzystania z ebooków chronionych prawem autorskim według liczby dofinansowań (2020 vs. 2024)

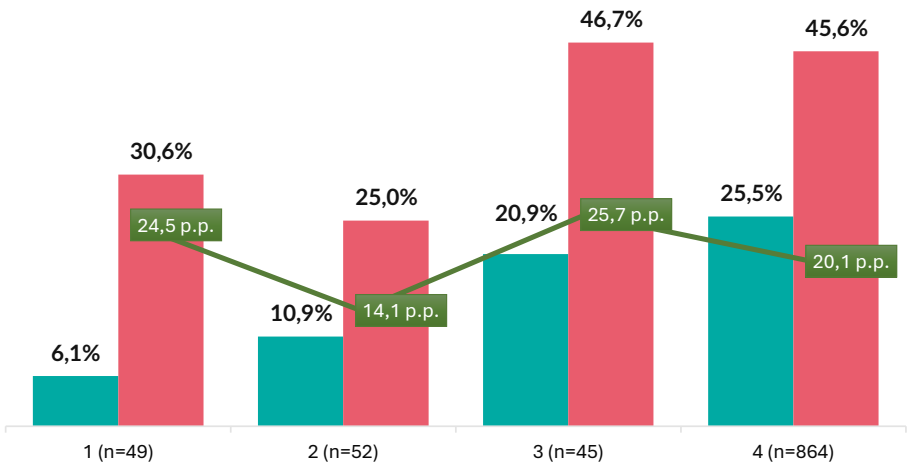

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

- **Wielkość biblioteki (liczba etatów w podmiocie)**

W latach 2020-2024 nastąpił wyraźny wzrost dostępności zdalnego korzystania z e-booków we wszystkich typach bibliotek. W bibliotekach małych odsetek placówek oferujących tę usługę zwiększył się z 10,5% do 31,5%, w średnich z 42,4% do 62,7%, a w dużych z 72,5% do 83,8%. Choć większe biblioteki wciąż mają przewagę, tempo wzrostu w najmniejszych jednostkach było najwyższe, co wskazuje na dynamiczny rozwój oferty cyfrowej także w tej grupie.

Wykres 27. Możliwość zdalnego korzystania z ebooków chronionych prawem autorskim według wielkości biblioteki (2020 vs. 2024)

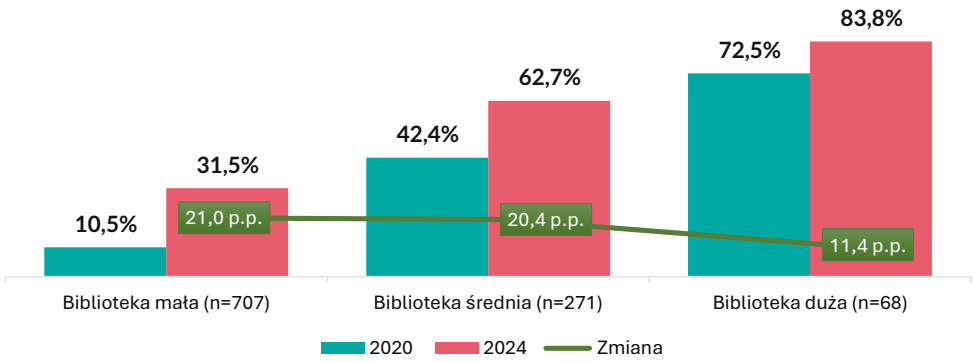

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Skala doskonalenia zawodowego pracowników

W okresie 2020-2024 zauważalnie wzrosła dostępność zdalnego korzystania z e-booków we wszystkich grupach bibliotek, niezależnie od skali doskonalenia zawodowego. W bibliotekach o niskiej skali wzrost wyniósł 14,4 punktu procentowego (z 7,0% do 21,4%), natomiast w placówkach o średniej i wysokiej skali – po 22,0 punktów procentowych (z 20,1% do 42,1% oraz z 29,1% do 51,1%).

Wykres 28. Możliwość zdalnego korzystania z ebooków chronionych prawem autorskim według skali doskonalenia zawodowego pracowników

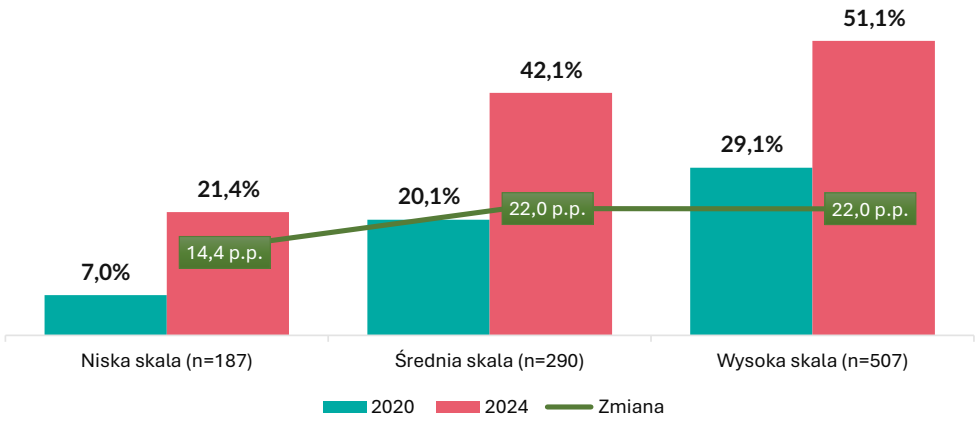

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Wydatki na materiały biblioteczne

W latach 2020-2024 znacząco wzrosła dostępność zdalnego korzystania z e-booków, szczególnie w bibliotekach o średnich wydatkach na materiały biblioteczne. W tej grupie wzrost wyniósł 24,6 punktu procentowego (z 18,7% do 43,3%). W bibliotekach o niskich wydatkach odsetek placówek oferujących e-booki zwiększył się z 3,0% do 18,1% (wzrost o 15,0 punktu procentowego), natomiast w jednostkach o wysokich nakładach – z 61,7% do 78,4% (wzrost o 16,6 punktu procentowego). Dane te potwierdzają, że wyższy poziom finansowania sprzyja rozwojowi oferty cyfrowej, ale coraz większe postępy obserwuje się także w bibliotekach z mniejszym budżetem.

Wykres 29. Możliwość zdalnego korzystania z ebooków chronionych prawem autorskim według wydatków na materiały biblioteczne

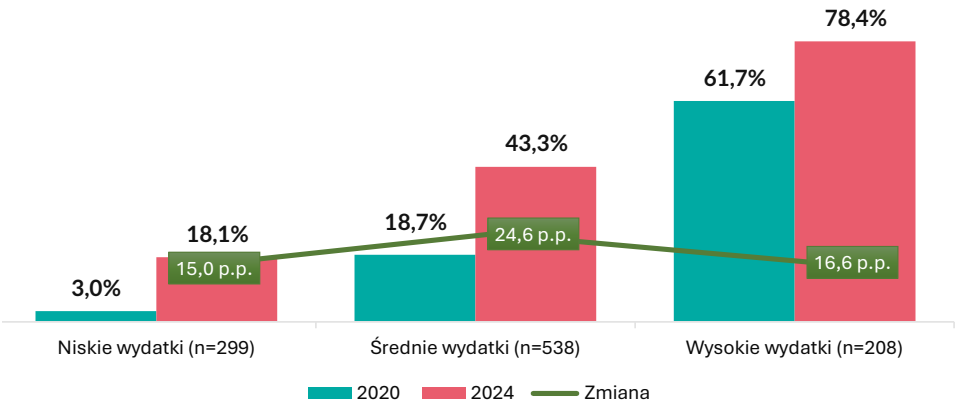

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

2.11 Możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim

W 2020 roku możliwość **zdalnego korzystania z audiobooków** chronionych prawem autorskim zapewniało 16,6% bibliotek, a w 2024 roku już 40,5%.

Wykres 30. Odsetek bibliotek umożliwiających zdalne korzystanie z audiobooków chronionych prawem autorskim

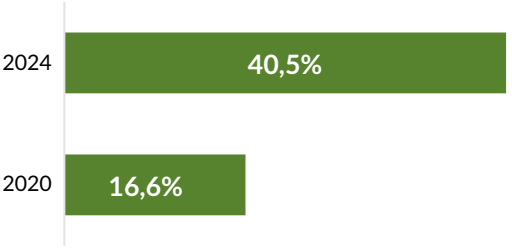

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Najwyższe wskaźniki w 2024 r. odnotowano w bibliotekach dużych (75%), w gminach o wysokich wydatkach na materiały (74%), przy wysokiej urbanizacji (60%) oraz dobrej sytuacji na rynku pracy (50%). Wyróżniały się także biblioteki korzystające z wielu kierunków interwencji (49%) i z co najmniej 4 dofinansowań (43%).

Najniższe wartości dotyczyły bibliotek małych (31%), w gminach o niskich wydatkach (19%), niskiej urbanizacji (35%) i złej sytuacji na rynku pracy (29%).

Czynniki różnicujące związane z NPRCz 2.0:

- **Kierunek interwencji**

Dostępność audiobooków była zróżnicowana w zależności od Kierunku interwencji. W 2020 r. możliwość ich zdalnego udostępniania najczęściej występowała w bibliotekach uczestniczących w działaniach w ramach K.I. 4.1 (31,3%) i K.I. 2.1 (25,5%). Wśród bibliotek realizujących K.I. 1.1

odsetek ten wynosił 17,1%, natomiast w K.I. 1.2. – 10%. W 2024 r. udział bibliotek oferujących zdalny dostęp do audiobooków znacząco wzrósł w każdej z grup, jednak najwyższy poziom ponownie odnotowano w K.I. 4.1 (65,5%) oraz K.I. 2.1 (45,8%).

Wykres 31. Możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim według KI (2020 vs. 2024)

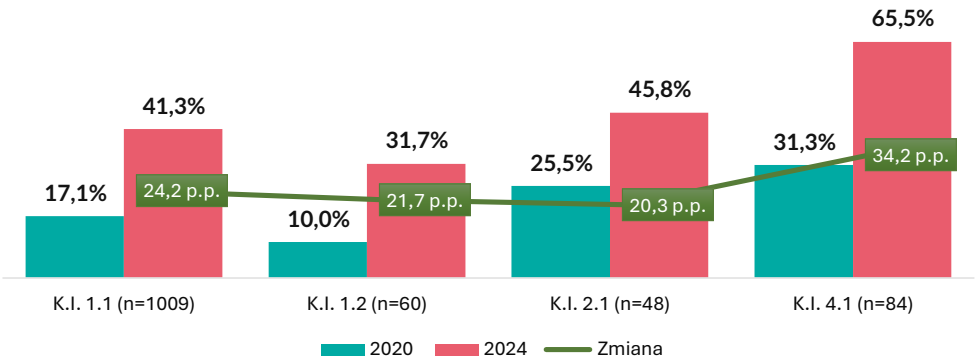

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Liczba K.I.

Analiza liczby Kierunków interwencji, z których korzystała biblioteka, pokazuje podobną zależność jak w przypadku e-booków. W 2020 r. możliwość zdalnego korzystania z audiobooków deklarowało 15,8% bibliotek, które uczestniczyły w jednym Kierunku interwencji i 23,4% w więcej niż jednym. W 2024 r. wartości te wzrosły do 39,7% i 49,1%, co potwierdza, że biblioteki realizujące więcej niż jeden typ interwencji były bardziej zaawansowane w cyfryzacji oferty.

Wykres 32. Możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim według liczby kierunków (2020 vs. 2024)

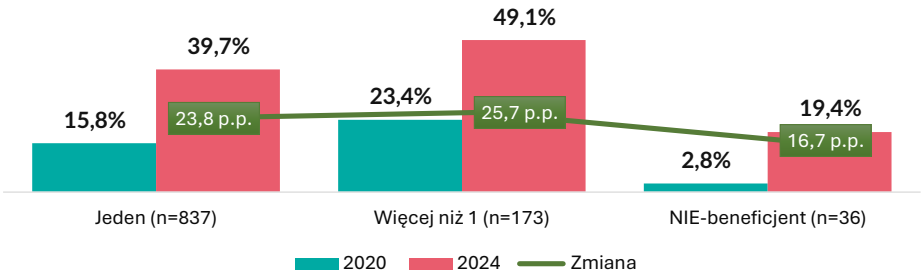

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Liczba dofinansowań

Podobnie jak w przypadku innych wskaźników cyfrowych, istotnym czynnikiem sprzyjającym wdrażaniu usług związanych z audiobookami była liczba uzyskanych dofinansowań. W 2020 r. odsetek bibliotek oferujących tę funkcję wynosił 2–7% wśród placówek z jednym lub dwoma dofinansowaniami, 14% wśród bibliotek z trzema oraz 18,8% wśród tych, które otrzymały cztery dotacje. W 2024 r. obserwowano znaczący wzrost we wszystkich grupach – zdalny

dostęp do audiobooków zapewniało 28,6% bibliotek z jednym dofinansowaniem, 25% z dwoma, 42,2% z trzema oraz 42,9% z czterema.

Wykres 33. Możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim według liczby dofinansowań (2020 vs. 2024)

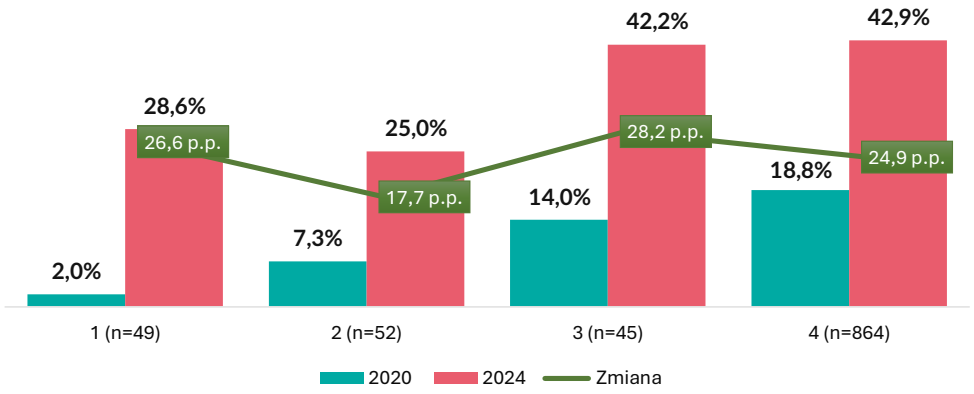

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Wielkość biblioteki (liczba etatów w podmiocie)

W latach 2020-2024 znacząco wzrosła dostępność zdalnego korzystania z audiobooków we wszystkich typach bibliotek. W bibliotekach małych udział placówek oferujących tę usługę zwiększył się z 8,1% do 30,6% (wzrost o 22,4 punktu procentowego), w średnich z 30,5% do 57,9% (wzrost o 27,5 punktu procentowego), a w dużych z 49,3% do 75,0% (wzrost o 25,7 punktu procentowego). Wyniki wskazują na dynamiczny rozwój usług cyfrowych niezależnie od wielkości biblioteki, choć większe jednostki wciąż utrzymują przewagę w zakresie dostępności audiobooków online.

Wykres 34. Możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim według wielkości biblioteki (2020 vs. 2024)

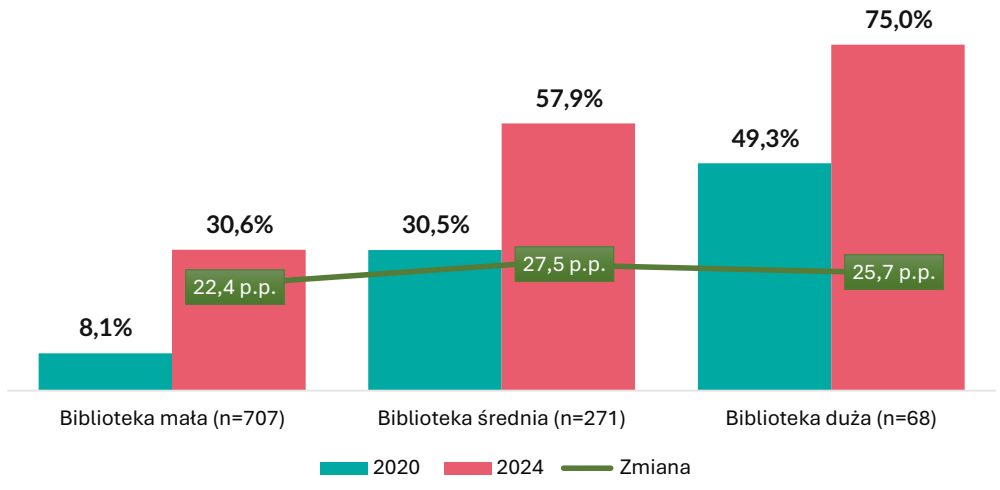

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Skala doskonalenia zawodowego pracowników

W okresie 2020-2024 nastąpił wyraźny wzrost dostępności zdalnego korzystania z audiobooków we wszystkich grupach bibliotek. W bibliotekach o niskiej skali doskonalenia zawodowego udział takich placówek wzrósł z 3,8% do 20,3% (o 16,6 punktu procentowego), w średniej skali z 14,9% do 39,7% (o 24,8 punktu procentowego), a w wysokiej z 20,6% do 47,9% (o 27,3 punktu procentowego).

Wykres 35. Możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim według skali doskonalenia zawodowego pracowników (2020 vs. 2024)

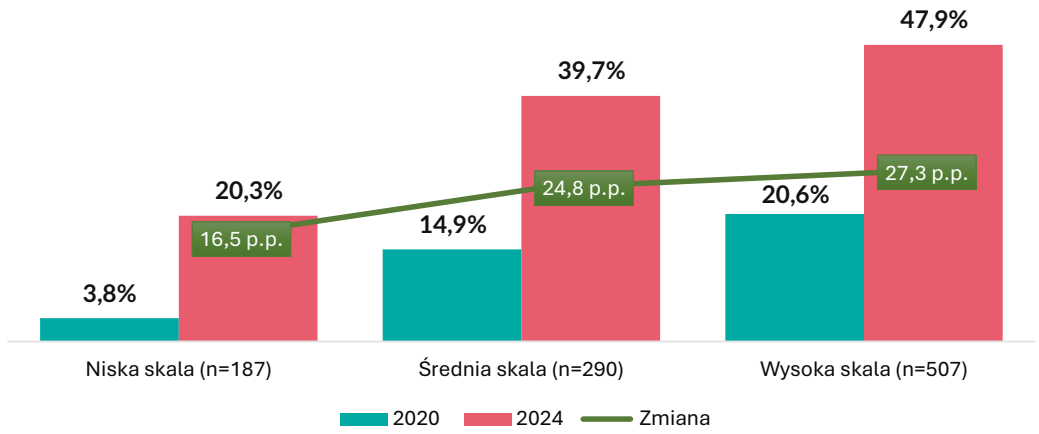

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Wydatki na materiały biblioteczne

W latach 2020-2024 odnotowano znaczny wzrost dostępności zdalnego korzystania z audiobooków we wszystkich grupach bibliotek, niezależnie od poziomu wydatków na materiały biblioteczne. W bibliotekach o niskich wydatkach odsetek placówek oferujących tę usługę wzrósł z 2,0% do 18,7%, w średnich z 13,7% do 40,0%, a w wysokich z 45,0% do 73,6%. Wyniki pokazują, że choć biblioteki o wyższym poziomie finansowania wciąż dominują pod względem oferty cyfrowej, dynamiczny rozwój w jednostkach o mniejszych budżetach świadczy o stopniowym upowszechnianiu dostępu do audiobooków online.

Wykres 36. Możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim według wydatków na materiały biblioteczne (2020 vs. 2024)

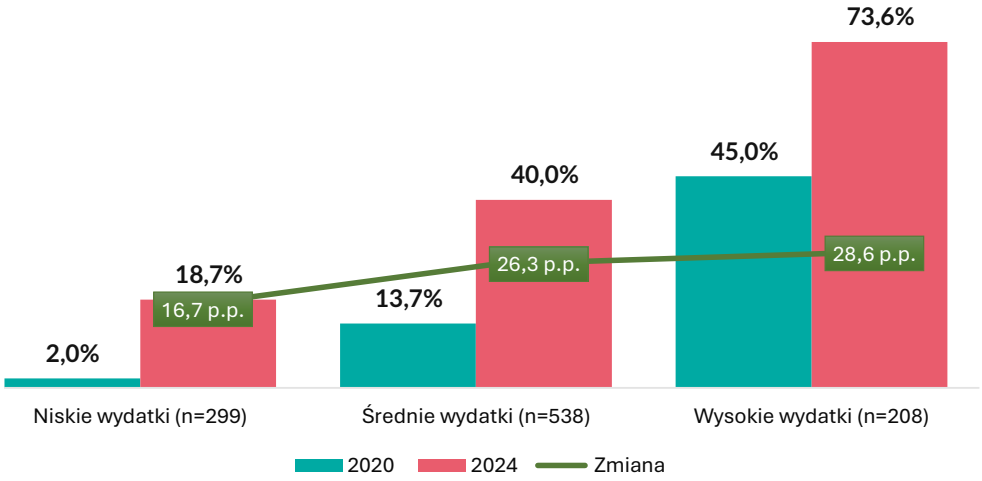

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Wysokość dochodów gminy

W latach 2020-2024 we wszystkich grupach gmin znacząco zwiększył się odsetek bibliotek oferujących zdalny dostęp do audiobooków. W gminach o niskich dochodach udział ten wzrósł z 17,8% do 36,9%, w gminach o średnich dochodach z 14,5% do 38,9%, a w gminach o wysokich dochodach z 21,7% do 48,8%.

Wykres 37. Możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim według wysokości dochodów gminy (2020 vs. 2024)

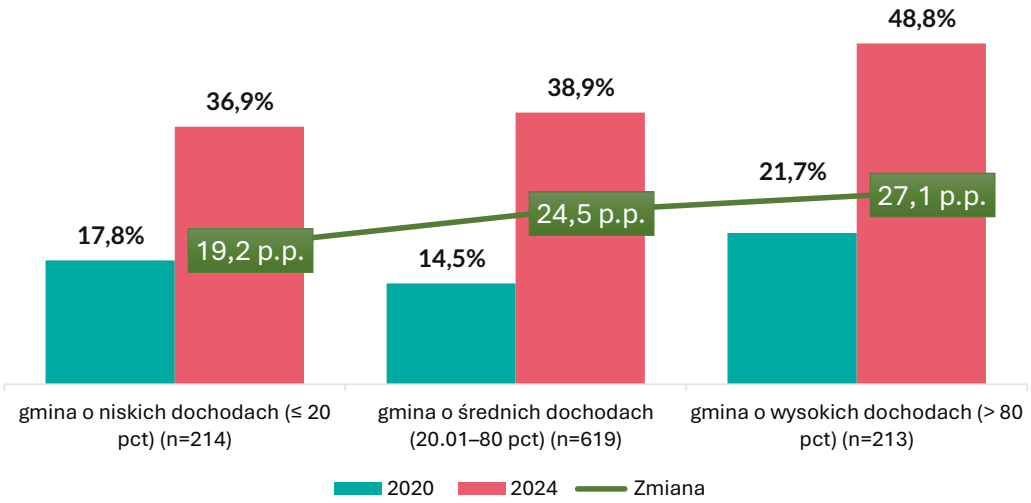

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Średnia liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną

W latach 2020-2024 nastąpił wyraźny wzrost dostępności zdalnego korzystania z audiobooków we wszystkich grupach bibliotek. W placówkach obsługujących do 2,5 tys. mieszkańców odsetek ten zwiększył się z 7,3% do 26,1% (o 18,8 punktu procentowego), w grupie

o średniej liczbie ludności z 18,3% do 43,0% (o 24,7 punktu procentowego), a w bibliotekach z najwyższym obciążeniem – z 34,0% do 68,6% (o 34,6 punktu procentowego). Wyniki te wskazują, że większe jednostki, obsługujące liczniejsze społeczności, najszybciej rozwijają ofertę cyfrową, jednak wzrost jest widoczny w całym sektorze.

Wykres 38. Możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim według średniej liczby ludności na 1 placówkę biblioteczną

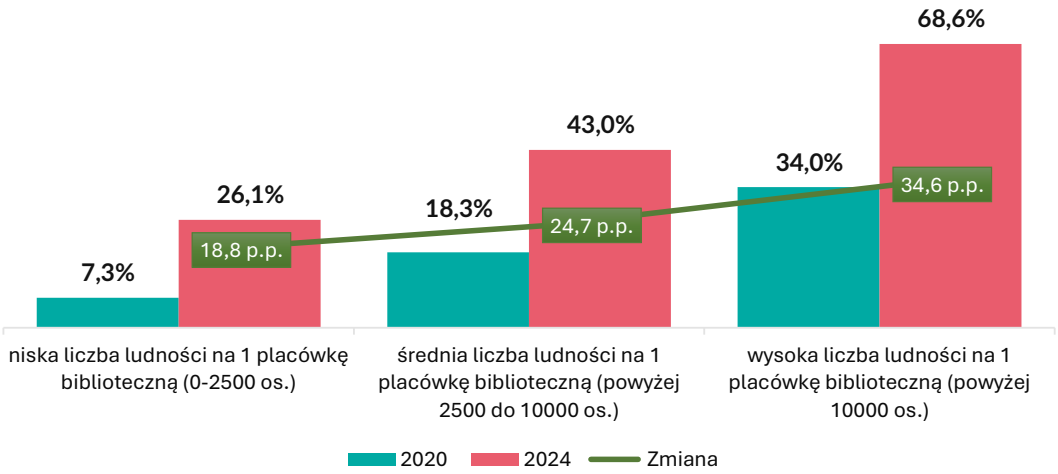

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

2.12 W bibliotece działały koła lub kluby czytelnicze

W 2020 roku koła lub kluby czytelnicze funkcjonowały w 39,7% bibliotek, a w 2024 roku już w połowie placówek (50,0%).

Wykres 39. Odsetek bibliotek, w których działały koła lub kluby czytelnicze w 2020 i 2024 roku

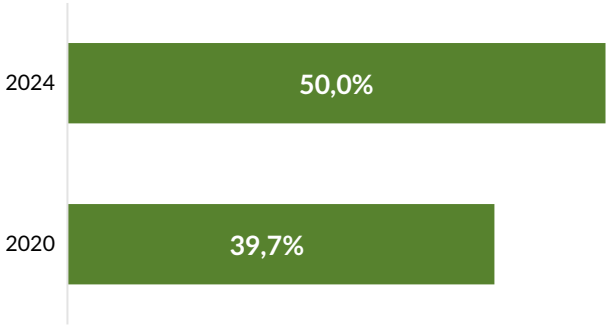

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Najwyższe wartości w 2024 r. odnotowano w bibliotekach dużych (98,5%), w gminach o wysokich wydatkach na materiały (84,6%), o wysokiej urbanizacji (78%), przy wysokiej aktywności kulturalnej gmin (79,5%) oraz w gminach o wysokim poziomie przedsiębiorczości (72,9%).

Najniższe wskaźniki występowały w bibliotekach małych (35,8%), w gminach o niskich wydatkach na materiały (32,8%), przy niskiej aktywności kulturalnej (42,1%) oraz niskiej urbanizacji (49,5%).

Czynniki różnicujące związane z NPRCz 2.0:

- **Kierunek interwencji**

Działalność klubów czytelniczych była zróżnicowana w zależności od Kierunku interwencji. W 2020 r. najwyższy odsetek bibliotek prowadzących koła czytelnicze odnotowano wśród realizujących K.I. 2.1 (66,0%) i K.I. 4.1 (66,3%). W bibliotekach uczestniczących w K.I. 1.1 wskaźnik ten był niższy (40,3%), a w K.I. 1.2 wynosił 50%. W 2024 r. w każdej z grup nastąpił wzrost – szczególnie w K.I. 2.1 (79,2%) i K.I. 4.1 (76,2%). W K.I. 1.1 i K.I. 1.2 odsetek ten również wzrósł do, odpowiednio, 50,6% i 58,3%. Oznacza to, że niezależnie od kierunku działań, biblioteki coraz częściej rozwijały formy pracy z czytelnikiem oparte na spotkaniach i klubach.

- **Liczba K.I.**

Analiza liczby Kierunków interwencji wskazuje, że im większe zaangażowanie biblioteki w różne formy wsparcia, tym częściej prowadziła ona kluby czytelnicze. W 2020 r. działały one w 36,6% bibliotek uczestniczących w jednym Kierunku interwencji i w 59,1% w więcej niż jednym. W 2024 r. różnice te utrwaliły się – aktywność klubowa występowała w 46,8% bibliotek z jednym Kierunku interwencji i w 69,4% bibliotek realizujących więcej niż jeden Kierunek interwencji.

- **Liczba dofinansowań**

Podobną zależność widać w przypadku liczby uzyskanych dofinansowań. W 2020 r. kluby czytelnicze działały w 16,3% bibliotek z jednym dofinansowaniem, 23,6% z dwoma, 34,9% z trzema oraz 43,1% z czterema dotacjami. W 2024 r. odsetki te wyraźnie wzrosły – działalność klubów prowadzono w 30,6% bibliotek z jednym dofinansowaniem, 28,8% z dwoma, 42,2% z trzema i 53,6% z czterema.

2.13 W bibliotece działały koła lub kluby inne niż czytelnicze

W 2020 roku 24,8% bibliotek prowadziło koła lub kluby inne niż czytelnicze, natomiast w 2024 roku odsetek ten wzrósł do 32,8%.

Wykres 40. Odsetek bibliotek, w których działały koła lub kluby inne niż czytelnicze w 2020 i 2024 roku

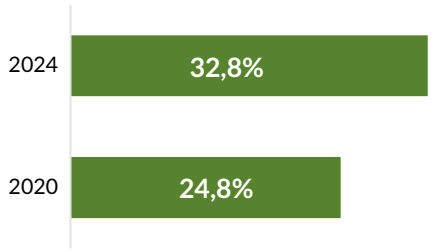

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Najwyższe wartości w 2024 r. odnotowano w bibliotekach dużych (66,2%), w gminach o wysokich wydatkach na materiały (60,6%), wysokiej urbanizacji (47,1%), wysokiej aktywności kulturalnej (51,6%) oraz w gminach o wysokim poziomie przedsiębiorczości (46,6%).

Z kolei najniższe wskaźniki dotyczyły bibliotek małych (21,6%), w gminach o niskich wydatkach (21,1%), niskiej aktywności kulturalnej (27,0%) oraz niskiej urbanizacji (26,1%).

Czynniki różnicujące związane z NPRCz 2.0:

- **Kierunek interwencji**

Częstotliwość występowania klubów innych niż czytelnicze była zróżnicowana w zależności od Kierunku interwencji. W 2020 r. najczęściej działały one w bibliotekach realizujących K.I. 4.1 (51,8%) oraz K.I. 2.1 (42,6%). W bibliotekach uczestniczących w K.I. 1.1 i KI 1.2 wskaźniki były niższe – odpowiednio 25,4% i 15%. W 2024 r. odnotowano wzrost w każdej grupie, przy czym najbardziej dynamiczny w K.I. 4.1 (71,4%) oraz K.I. 2.1 (52,1%). W K.I. 1.1 odsetek wzrósł do 33,7%, a w K.I. 1.2 do 25%.

- **Liczba K.I.**

Widoczna była również zależność między skalą uczestnictwa w programie a obecnością klubów. W 2020 r. kluby inne niż czytelnicze funkcjonowały w 23,3% bibliotek korzystających z jednego Kierunku interwencji, ale już w 35,7% tych, które realizowały więcej niż jeden. W 2024 r. różnice te stały się jeszcze wyraźniejsze – 30,6% bibliotek z jednym Kierunkiem interwencji oraz 48,6% z więcej niż jednym prowadziło takie kluby.

- **Liczba dofinansowań**

Podobnie jak w przypadku klubów czytelniczych, większa liczba dofinansowań sprzyjała rozwojowi innych form klubowej aktywności. W 2020 r. w bibliotekach z trzema i czterema dotacjami działało odpowiednio 25,6% i 26,9% takich inicjatyw, natomiast w 2024 r. odsetki te wzrosły do 26,7% i 35,9%.

3. ZMIANY W DOSTĘPNOŚCI USŁUG BIBLIOTEK MIĘDZY ROKIEM BAZOWYM 2020 A KOŃCOWYM 2024

Rozdział prezentuje bilans zmian w ofercie bibliotek między rokiem bazowym 2020 a końcowym 2024. Uwzględniono zarówno odsetek placówek, które zaprzestały świadczenia określonych usług, jak i tych, które wdrożyły je w analizowanym okresie.

3.1 Odsetek bibliotek które w 2020 roku NIE miały danej usługi a w 2024 roku już ją miały

W latach 2020-2024 wiele bibliotek **poszerzyło swoją ofertę o nowe rozwiązania i usługi**. Największe przyrosty odnotowano w obszarze **dostępności w soboty** – ponad połowa badanych placówek (56,9%) zadeklarowała, że w 2024 roku były czynne w soboty, choć w roku bazowym 2020 takiej możliwości nie oferowały. Znaczący rozwój dotyczył także usług cyfrowych związanych z dostępem do zbiorów elektronicznych – możliwość **zdalnego korzystania z audiobooków** wprowadziło 32,2% bibliotek, a z e-booków – 26,7%.

Rozszerzeniu uległy także podstawowe usługi cyfrowe, takie jak **możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne** (19,6% bibliotek nie oferowało takiej usługi w 2020 roku a w 2024 roku już tak), możliwość **zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych** do wypożyczenia (19,2%) czy **elektroniczne powiadamianie o terminach zwrotu** materiałów bibliotecznych za pośrednictwem bibliotecznego systemu komputerowego (18,9%).

Znacznie rzadziej nowe rozwiązania pojawiały się w obszarze **infrastruktury internetowej**. Dostęp do internetu szerokopasmowego zapewniło dodatkowo 10,8% placówek, a możliwość korzystania z internetu bezprzewodowego 9,1%. Najmniej zmian dotyczyło dostępności w niedziele – nową praktykę wprowadziło jedynie 1,4% bibliotek.

Wykres 41. Odsetek bibliotek publicznych objętych wsparciem NPRCz 2.0, które w 2020 roku NIE miały danej usługi a w 2024 roku już ją miały

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=715*

* Analiza obejmuje jedynie biblioteki, które w roku bazowym 2020 nie deklarowały posiadania danej usługi, a w 2024 roku już ją wskazały.

Dostępność bibliotek w sobotę

Wzrost liczby bibliotek otwartych w soboty był wyraźny – 56,9% placówek, które w 2020 roku pozostawały zamknięte w dni wolne, w 2024 roku uruchomiło sobotnie godziny pracy. Warto wskazać, że różnice między jednostkami były związane z ich charakterystyką.

Najbardziej różnicującym czynnikiem okazała się **wielkość biblioteki**. Wśród jednostek małych (do 5 etatów) znajdowało się aż 75% wszystkich bibliotek, które wprowadziły soboty, podczas gdy średnie biblioteki stanowiły 21,6%, a duże jedynie 3,4%.

Wykres 42. Odsetek bibliotek publicznych objętych wsparciem NPRCz 2.0, które w 2020 NIE były czynne w soboty, a w 2024 już były

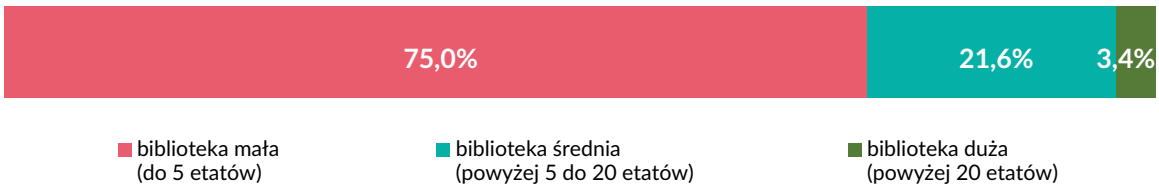

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=407

Podobnie działał typ gminy – dominowały gminy wiejskie (60% wszystkich zmian) oraz miejsko-wiejskie (25,1%), podczas gdy biblioteki miejskie odpowiadały tylko za 15%.

Wykres 43. Odsetek bibliotek, które w 2020 NIE były czynne w soboty, a w 2024 już były, według typu gminy

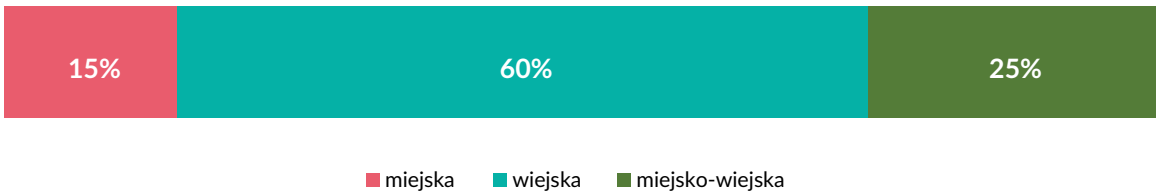

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=407, oraz danych GUS.

Równie silnie różnicował wielkość placówek – zmiany częściej dotyczyły gmin o średniej liczbie placówek bibliotecznych (63,1%) oraz w gminach z pojedynczą placówką biblioteczną (30%), natomiast w gminach z rozbudowaną siecią placówek bibliotecznych (powyżej 5 placówek) stanowiły jedynie 6,9%.

Wykres 44. Odsetek bibliotek, które w 2020 NIE były czynne w soboty, a w 2024 już były, według l. bibliotek i filii

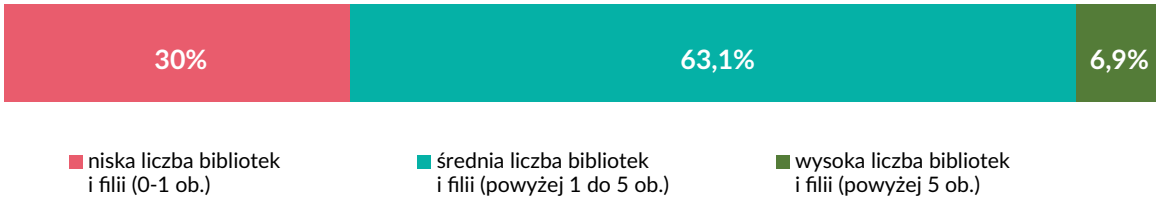

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=407, oraz danych GUS.

Podobna zależność pojawia się przy obciążeniu ludnością – najczęściej soboty wprowadzano w bibliotekach obsługujących do 10 tys. mieszkańców (łącznie 91,6%), a tylko 8,4% zmian dotyczyło placówek w najbardziej obciążonych rejonach.

Wykres 45. Odsetek bibliotek, które w 2020 NIE były czynne w soboty, a w 2024 już były, według średniej liczby ludności na 1 placówkę biblioteczną

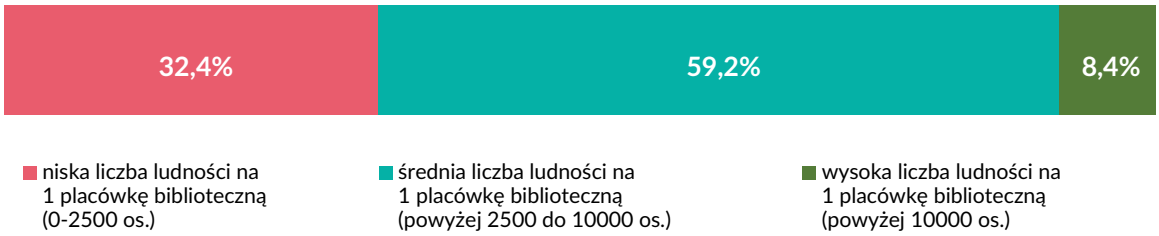

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=407, oraz danych GUS

Czynniki o istotnym znaczeniu to również poziom wydatków na materiały biblioteczne oraz poziom aktywności kulturalnej gminy. Najwięcej sobotnich otwarć pojawiło się w bibliotekach ze średnimi nakładami (60%) oraz w gminach o niskiej aktywności kulturalnej (56,7%). Zależności te są jednak słabsze niż w przypadku wielkości instytucji czy typu gminy.

Największe zmiany dotyczące wprowadzenia sobót odnotowano w dużych regionach, takich jak Mazowsze (16,7%), Wielkopolska (9,1%) oraz Małopolska i Śląsk (po 8,4%). Warto też zwrócić uwagę na liczbę dofinansowań – wśród bibliotek, które czterokrotnie korzystały z różnych źródeł wsparcia, aż 94,3% wprowadziło soboty względem roku bazowego 2020.

Warto zaznaczyć, że nie wszystkie badane wskaźniki pozostają w związku z decyzją o uruchomieniu sobotnich godzin otwarcia. Analiza testem chi-kwadrat wykazała brak istotnych zależności między tą zmianą a wysokością dochodów gmin, średnim wskaźnikiem urbanizacji czy sytuacją na rynku pracy. Oznacza to, że czynniki społeczno-ekonomiczne tego typu nie różnicują w sposób wyraźny bibliotek, które w 2020 roku były zamknięte w soboty, a w 2024 roku zdecydowały się na pracę w soboty.

Sobotnie godziny otwarcia wprowadzały głównie małe biblioteki z gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, działające w niewielkich sieciach i obsługujące stosunkowo mniejsze populacje.

3.2 Odsetek bibliotek które w 2020 roku (lub pierwszym roku działalności) miały daną usługę a w 2024 roku już jej NIE miały

Najczęściej obserwowanym zjawiskiem rezygnacji z oferowanych wcześniej rozwiązań było **zaprzestanie działalności kół lub klubów innych niż czytelnicze** – wskazało na to 20,6% bibliotek. Na drugim miejscu znalazło się **ograniczenie dostępu do internetu bezprzewodowego**, które przestało w 2024 r. być dostępne w 16,2% badanych bibliotek.

Najrzadziej zmiany polegały na rezygnacji z usług katalogu online – dotyczyło to jedynie 0,7% bibliotek. Niewielki odsetek placówek zrezygnował również z możliwości zdalnej rezerwacji materiałów (5,1%) oraz zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim (5,1%).

Wykres 46. Odsetek bibliotek które w 2020 roku (lub pierwszym roku działalności) miały daną usługę, a w 2024 roku już jej NIE miały

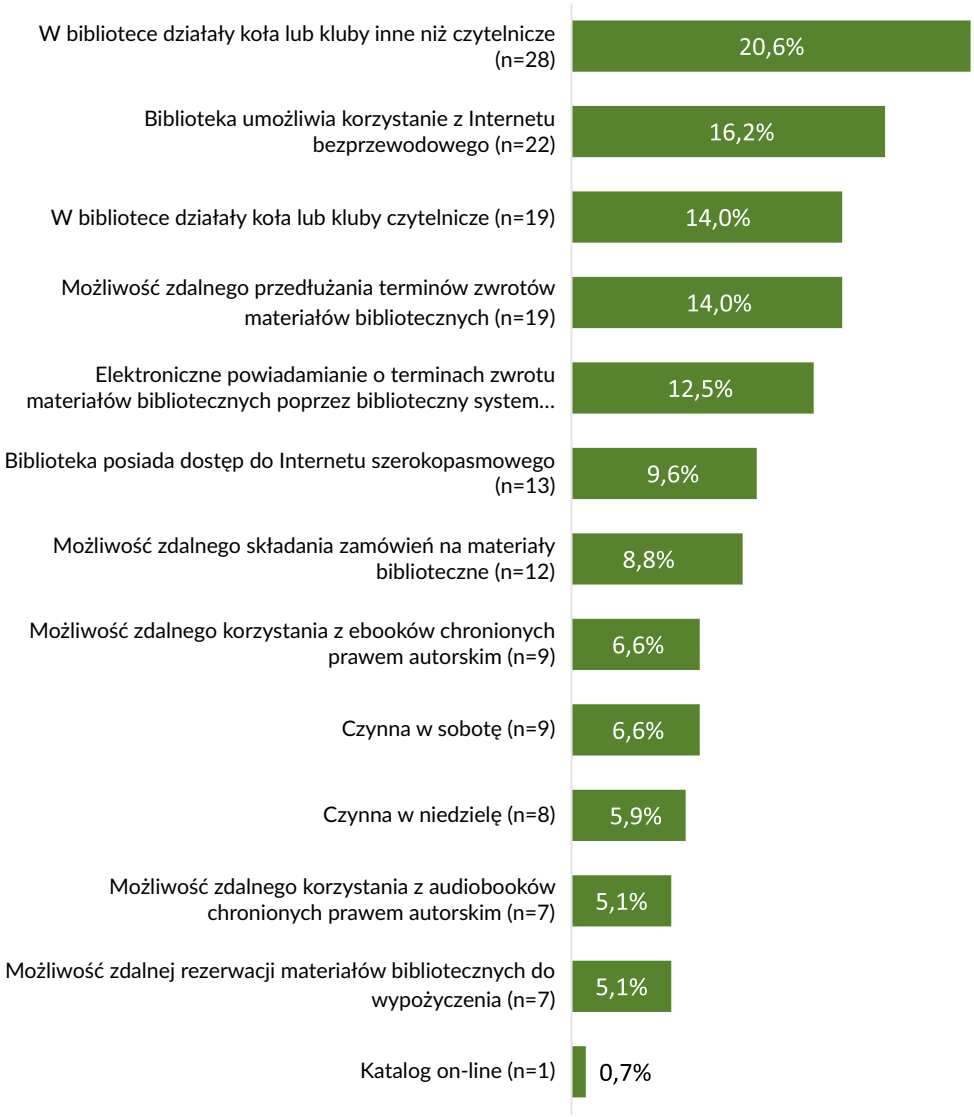

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=136*

* Analiza obejmuje jedynie biblioteki, które w 2020 r. zadeklarowały, że świadczą daną usługę, a w 2024 r. już jej nie wskazały.

4. ANALIZA WSPÓŁZALEŻNOŚCI MIĘDZY WYBRANYMI WSKAŹNIKAMI DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK

4.1 Wielkość zbiorów bibliotecznych a liczba odwiedzin

W celu określenia czy rozmiar księgozbioru wpływa na frekwencję użytkowników, przeprowadzono analizę zależności między liczbą zbiorów bibliotecznych a liczbą odwiedzin. Zastosowano analizę korelacji i regresji liniowej.

Uzyskano bardzo silny dodatni związek między liczbą zbiorów a liczbą odwiedzin ($r = 0{,}851$, $p < 0{,}001$). Model regresji liniowej okazał się dobrze dopasowany ($R^2 = 0{,}725$, $p < 0{,}001$), co oznacza, że liczba zbiorów tłumaczy ponad 70% zróżnicowania liczby odwiedzin między bibliotekami. Wzrost liczby zbiorów o 1000 jednostek wiązał się średnio ze wzrostem liczby odwiedzin o około 529. Stała ujemna (-3813,9) nie ma znaczenia praktycznego i wynika z liniowego charakteru modelu.

Aby zweryfikować stabilność zależności w różnych skalach wielkości bibliotek, przeprowadzono również analizę w modelu log–log. Otrzymano bardzo dobre dopasowanie ($R^2 = 0{,}806$, $p < 0{,}001$), a współczynnik elastyczności $B = 1{,}108$ ($\beta = 0{,}806$, $p < 0{,}001$) wskazuje, że wzrost liczby zbiorów o 1% wiąże się ze wzrostem liczby odwiedzin o około 1,1%. Zależność ma charakter dodatni i nieco ponadproporcjonalny, co może sugerować efekt skali – większe biblioteki przyciągają relatywnie więcej odwiedzających.

Biblioteki dysponujące większymi zbiorami są wyraźnie częściej odwiedzane. Liczba posiadanych materiałów ma silny i dodatni wpływ na frekwencję użytkowników – im większy księgozbiór, tym więcej odwiedzin. Zależność ta jest bardzo wyraźna: wielkość zbiorów w dużym stopniu wyjaśnia różnice w liczbie odwiedzin między bibliotekami. Można więc przyjąć, że rozbudowany księgozbiór stanowi jeden z kluczowych czynników przyciągających użytkowników do bibliotek.

4.2 Wydatki na materiały biblioteczne a wielkość zbioru bibliotecznego

W celu zbadania, w jakim stopniu poziom wydatków na materiały biblioteczne przekłada się na wielkość księgozbioru, przeprowadzono analizę korelacji i regresji w modelu log–log.

Uzyskano silny dodatni związek między wydatkami a liczbą egzemplarzy w zbiorach ($r = 0{,}769$, $p < 0{,}001$). Model regresji wykazał dobre dopasowanie ($R^2 = 0{,}582$, $p < 0{,}001$). Współczynnik elastyczności $B = 0{,}721$ ($\beta = 0{,}763$, $p < 0{,}001$) wskazał, że wzrost wydatków o 1% wiąże się średnio ze wzrostem liczby egzemplarzy o około 0,72%.

Zależność ma charakter silny, dodatni, lecz mniej niż proporcjonalny. Oznacza to, że wraz ze wzrostem wydatków liczba zakupionych materiałów rośnie, ale w nieco wolniejszym tempie.

Można to interpretować jako efekt malejących przyrostów – zwiększanie nakładów prowadzi do wzrostu zasobów, lecz z czasem tempo tego wzrostu nieco spada.

Wyniki potwierdzają, że wielkość księgozbioru jest w znacznym stopniu uzależniona od poziomu wydatków na materiały biblioteczne. Większe budżety pozwalają na powiększanie zasobów, jednak tempo tego wzrostu maleje przy wyższych poziomach finansowania.

4.3 Liczba aktywnych czytelników a liczba wypożyczeń

Celem analizy było określenie, w jakim stopniu liczba aktywnych użytkowników biblioteki przekłada się na liczbę wypożyczeń książek. Zastosowano analizę korelacji oraz regresję liniową, zarówno w modelu klasycznym, jak i w modelu log–log.

Uzyskano bardzo silny dodatni związek między liczbą czytelników a liczbą wypożyczeń ($r = 0{,}965$, $p < 0{,}001$). Model regresji liniowej wykazał silne dopasowanie ($R^2 = 0{,}930$, $p < 0{,}001$), co oznacza, że liczba aktywnych użytkowników tłumaczy aż 93% zróżnicowania liczby wypożyczeń między bibliotekami. Wzrost liczby czytelników o jedną osobę wiąże się przeciętnie ze wzrostem liczby wypożyczeń o 17,3 ($B = 17{,}306$, $\beta = 0{,}965$, $p < 0{,}001$).

W modelu log–log współczynnik elastyczności wyniósł $B = 1{,}026$ ($\beta = 0{,}930$, $p < 0{,}001$), co oznacza, że wzrost liczby czytelników o 1% przekłada się na wzrost liczby wypożyczeń o około 1,03%. Relacja jest zatem dodatnia, bardzo silna i praktycznie proporcjonalna.

Wyniki potwierdzają, że liczba aktywnych użytkowników jest głównym czynnikiem determinującym liczbę wypożyczeń. Zależność ma charakter niemal liniowy – im więcej czytelników, tym proporcjonalnie więcej wypożyczeń. Nie występuje efekt nasycenia: wraz ze wzrostem liczby użytkowników poziom aktywności wypożyczeniowej utrzymuje się na stabilnym poziomie. Oznacza to, że biblioteki z większą liczbą aktywnych czytelników generują przewidywalnie większy wolumen wypożyczeń, a związek między tymi zmiennymi jest wyjątkowo silny i jednoznaczny.

5. OBSZARY DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK – ANALIZA WZROSTÓW I SPADKÓW

Ten rozdział przedstawia odsetek bibliotek, które między 2020 a 2024 rokiem odnotowały wzrost, spadek lub brak zmian w poszczególnych obszarach działalności. Zestawienie pozwala zidentyfikować, które aspekty funkcjonowania bibliotek ulegały największym przekształceniom, a które pozostawały stabilne.

Analiza danych wskazuje, że w większości badanych obszarów działalności **większy odsetek bibliotek odnotował wzrosty niż spadki**. Najwięcej przyrostów dotyczy działań związanych z użytkownikami i ofertą kulturalną, co może świadczyć o rosnącej roli bibliotek jako przestrzeni społecznej i kulturalnej. **Wzrost liczby odwiedzin odnotowało 81,2% bibliotek**, a **wzrost liczby wypożyczeń książek na zewnątrz – 79,4%. W 77,1% placówek zwiększyła się liczba organizowanych wydarzeń stacjonarnych i online**.

Z drugiej strony, w części wskaźników widoczne są spadki, szczególnie w obszarze tradycyjnych form korzystania z oferty – w bibliotekach **zmniejsza się liczba formalnie zarejestrowanych czytelników (40,2% bibliotek), osób aktywnie wypożyczających (41,4% bibliotek)** oraz **dostępnych komputerów (40% bibliotek) i zbiorów drukowanych (37,7%)**. Można przypuszczać, że biblioteki stopniowo wzmacniają swoją funkcję społeczno-kulturalną, jednocześnie stając wobec wyzwań związanych z utrzymaniem tradycyjnych form korzystania z oferty. Warto nadmienić, że w okresie objętym analizą w niektórych bibliotekach mogły zachodzić procesy migracji systemów bibliotecznych, wdrożenia nowych platform lub zmiany w nazewnictwie w powyższych systemach (dotyczy: użytkownik zarejestrowany w bibliotece/ czytelnik (użytkownik aktywnie wypożyczający), co w praktyce może wiązać się z utratą części danych użytkowników, koniecznością ponownej rejestracji haseł czy zmianami struktury kont. Takie czynniki mogą częściowo przyczyniać się do obserwowanych spadków w liczbie formalnie zarejestrowanych czytelników lub aktywnie wypożyczających, choć nie były one kontrolowaną zmienną w analizie.

Jednocześnie w części obszarów zauważalna jest stabilność, a niekiedy brak istotnych zmian. Dotyczy to zwłaszcza infrastruktury pomocniczej – **liczby miejsc dla osób z niepełnosprawnościami**, **czytaków** czy **czytników e-booków** – gdzie wartości w ponad 85–90% bibliotek pozostały bez zmian. Wskazuje to na utrzymanie status quo: biblioteki nie rozwijają tych elementów, ale też nie rezygnują z ich obecności w ofercie.

Wykres 47. Odsetek bibliotek, które odnotowały wzrost, spadek lub brak zmian w wybranych obszarach działalności w latach 2020-2024

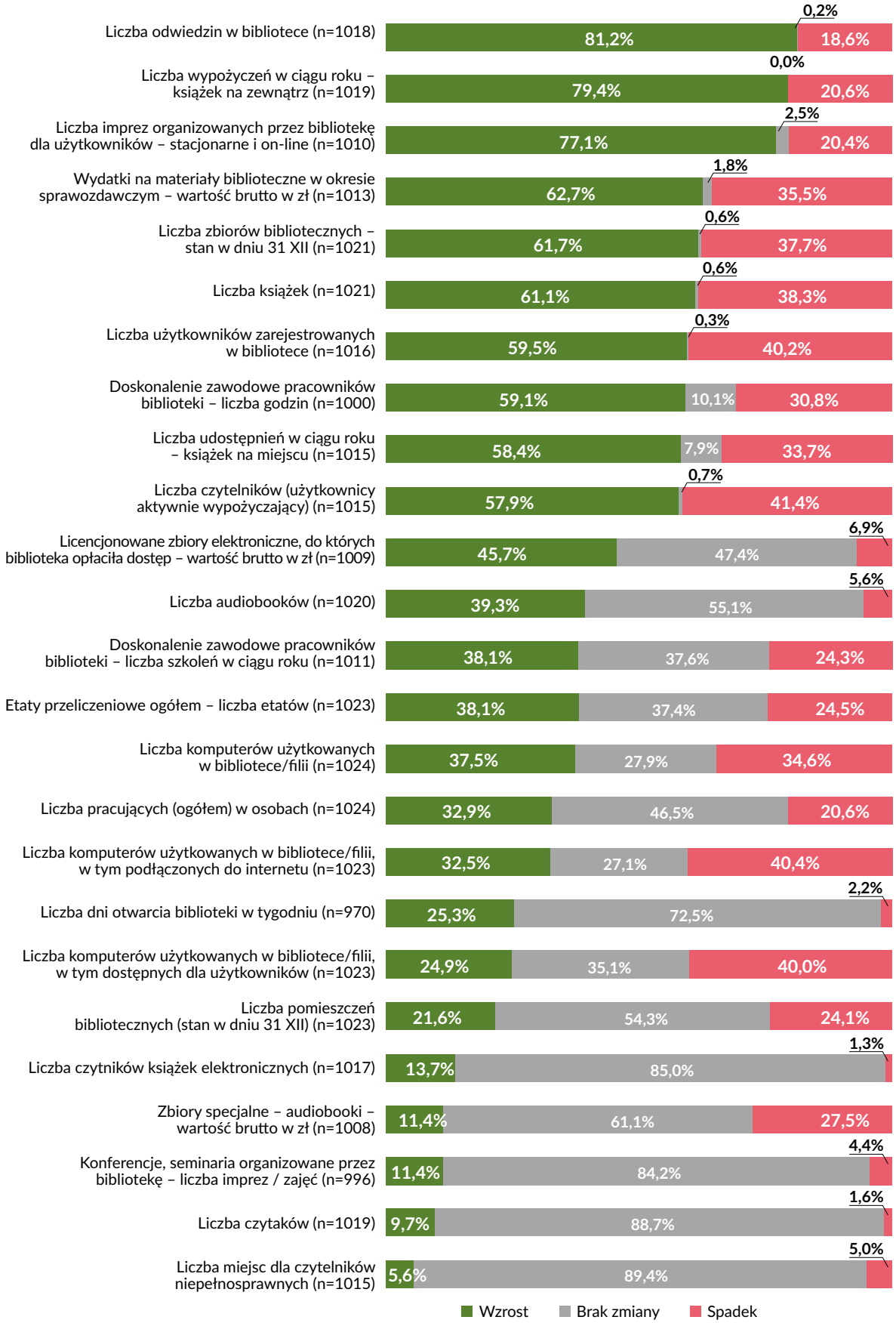

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Między 2020 a 2024 rokiem biblioteki częściej doświadczały wzrostów niż spadków, jednak w wielu aspektach utrzymuje się wyraźna stabilność. Dane te wskazują na zróżnicowaną dynamikę rozwoju – od obszarów silnie rosnących po te, które zachowują względną równowagę i ciągłość funkcjonowania.

5.1 Największe średnie wzrosty/spadki w obszarze działalności bibliotek

W latach 2020-2024 największe średnie wzrosty odnotowano w obszarach związanych z rozwojem oferty i aktywnością bibliotek. Ponad czterokrotnie zwiększyła się liczba zbiorów bibliotecznych oraz organizowanych wydarzeń kulturalnych, a ponad trzykrotnie – liczba licencjonowanych zbiorów cyfrowych. Znaczące były również wzrosty wydatków na materiały biblioteczne i liczby odwiedzin użytkowników.

Z kolei spadki dotyczyły liczby czytelników i użytkowników zarejestrowanych: liczba czytelników zmniejszyła się średnio o około 14%, a liczba zarejestrowanych użytkowników o 16%. To może wskazywać na zmianę sposobu korzystania z bibliotek – w stronę bardziej otwartego i zdalnego dostępu do zasobów. Wykres przedstawia zestawienie obszarów z największymi średnimi wzrostami i spadkami w latach 2020-2024.

Wykres 48. Największe średnie wzrosty i spadki w działalności bibliotek (2020-2024)

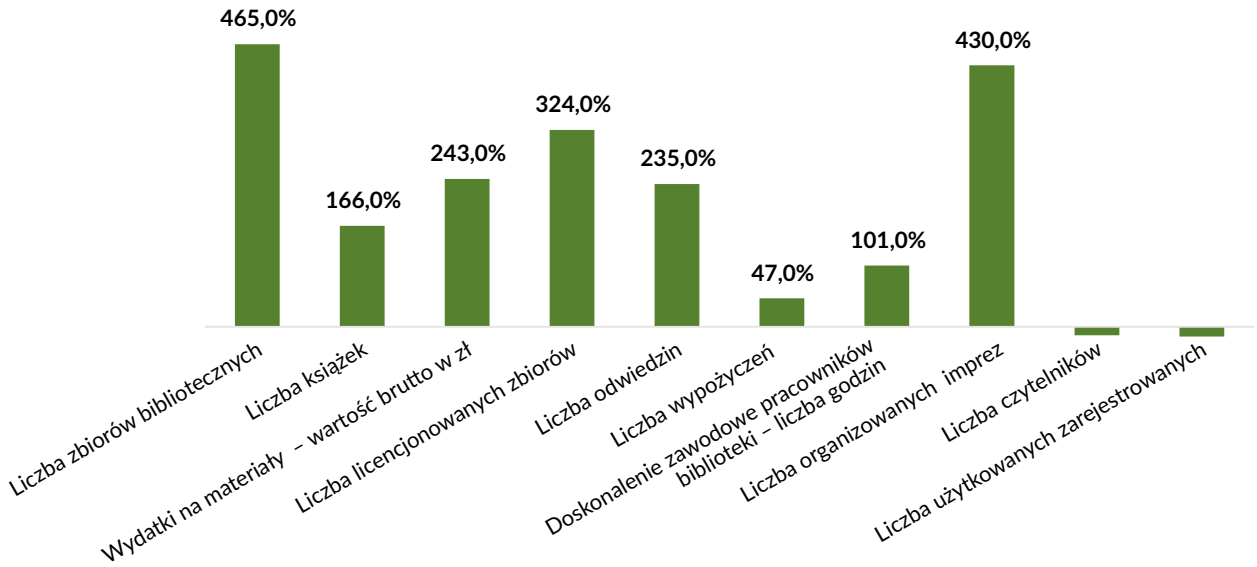

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

- **Obszary największych wzrostów – według liczby K.I.**

Analiza wskaźników pokazuje, że w większości obszarów najwyższy odsetek wzrostów odnotowano wśród bibliotek uczestniczących w jednym Kierunku interwencji, nieco niższy wśród realizujących więcej niż jeden, a najniższy u nie-beneficjentów. Największe różnice dotyczą odwiedzin w bibliotece (81,9%–79,8%–73,5%) i liczby wypożyczeń (80,5%–76,3%–67,6%), co wskazuje, że aktywność projektowa wiąże się z większym zaangażowaniem użytkowników. W przypadku wskaźników dotyczących zasobów, takich jak zbiory czy

książki, różnice między grupami są umiarkowane, natomiast w obszarze wydatków i zasobów elektronicznych wyraźnie widoczny jest wzrost w bibliotekach objętych interwencją.

Wykres 49. Średnie wzrosty w wybranych obszarach działalności bibliotek – liczba K.I.

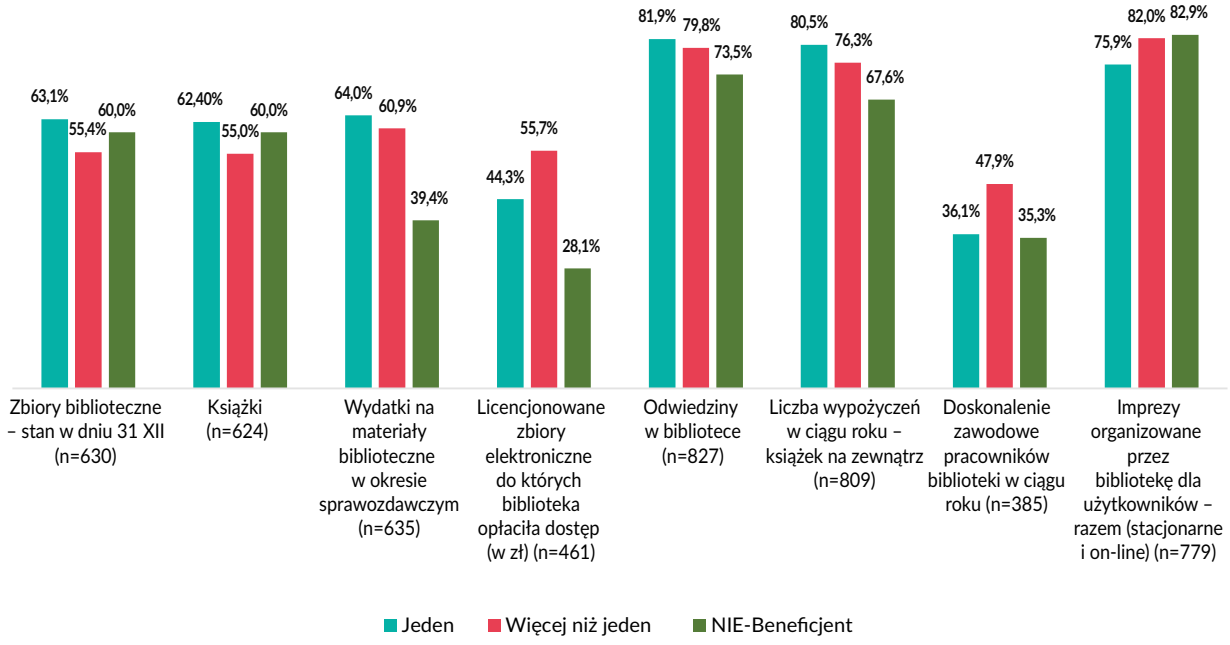

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Obszary największych wzrostów – według liczby dofinansowań

W większości analizowanych obszarów nie występuje jednoznaczny trend wzrostowy wraz ze wzrostem liczby dofinansowań, choć najwyższe wartości często osiągają biblioteki z czterema projektami. Dotyczy to szczególnie wydatków na materiały biblioteczne (67,6%), zbiorów bibliotecznych (64,0%) i liczby książek (63,4%). Wskaźniki dotyczące odwiedzin i wypożyczeń utrzymują się na bardzo wysokim poziomie niezależnie od liczby dofinansowań (od 67,4% do 85,1%), natomiast w obszarze imprez dla użytkowników obserwuje się stopniowy wzrost od 67,4% do 77,9%. Dane te sugerują, że większe doświadczenie w realizacji projektów może sprzyjać poprawie wyników działalności bibliotecznej, choć zależność ta nie jest liniowa.

Wykres 50. Średnie wzrosty w wybranych obszarach działalności bibliotek – liczba dofinansowań

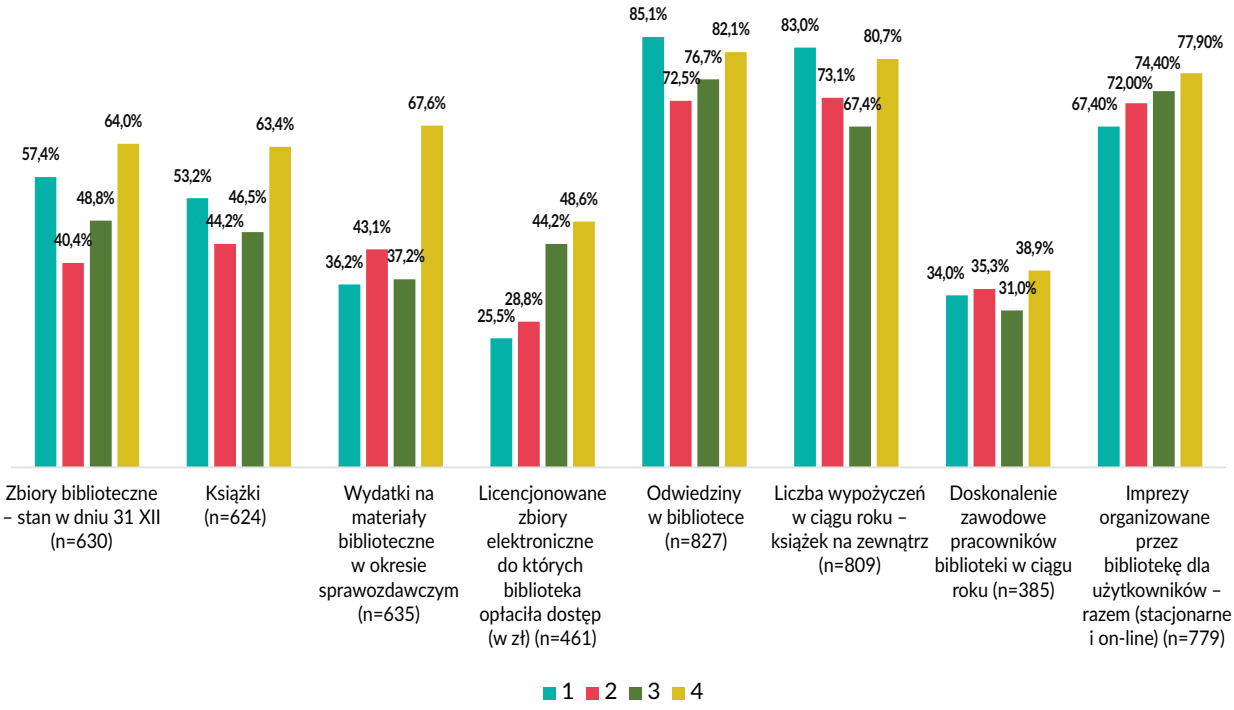

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Obszary największych wzrostów – według typu gminy

W większości analizowanych obszarów przeważają tendencje wzrostowe, szczególnie w bibliotekach miejskich. We wszystkich typach gmin najczęściej odnotowywano wzrost liczby odwiedzin w bibliotece oraz liczby wypożyczeń książek, szczególnie w gminach miejskich (odpowiednio 83,7% i 83,6%). W gminach wiejskich i miejsko-wiejskich częściej niż w miejskich poprawiała się także dostępność zbiorów i wydatki na materiały biblioteczne. Wzrost w zakresie doskonalenia zawodowego pracowników oraz organizacji wydarzeń dla użytkowników był zauważalny we wszystkich typach gmin, z nieco wyższą dynamiką w bibliotekach miejskich.

Wykres 51. Średnie wzrosty w wybranych obszarach działalności bibliotek – typ gminy

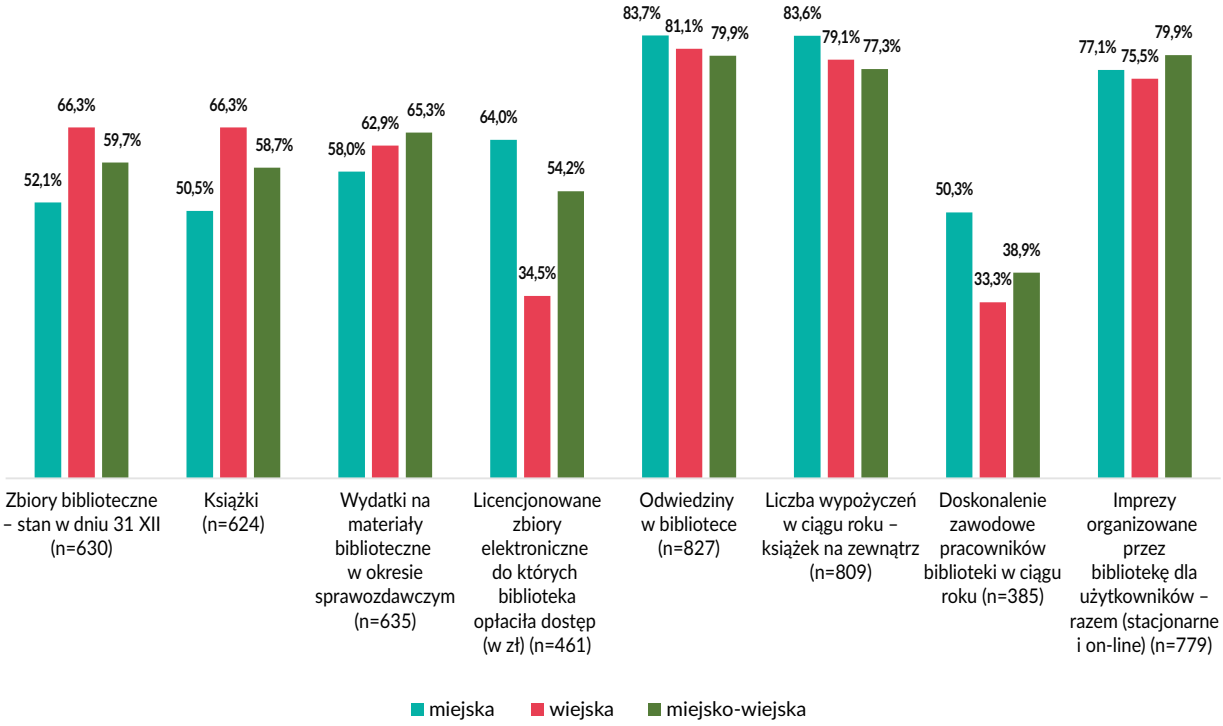

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Obszary największych wzrostów – według wielkości biblioteki (liczba etatów w placówce)

W latach 2020-2024 wzrosty w wybranych obszarach działalności bibliotek obserwowano niezależnie od ich wielkości, choć z różnym natężeniem. Największe przyrosty dotyczyły liczby odwiedzin i wypożyczeń, szczególnie w bibliotekach dużych (powyżej 90%). Biblioteki małe i średnie notowały natomiast wyraźne wzrosty w zakresie zbiorów i wydatków na materiały biblioteczne (ok. 60–65%). Z kolei w obszarze licencjonowanych zbiorów elektronicznych najsilniejszy wzrost dotyczył dużych bibliotek, co wskazuje na ich większe możliwości inwestycyjne.

Wykres 52. Średnie wzrosty w wybranych obszarach działalności bibliotek – wielkość bibliotek

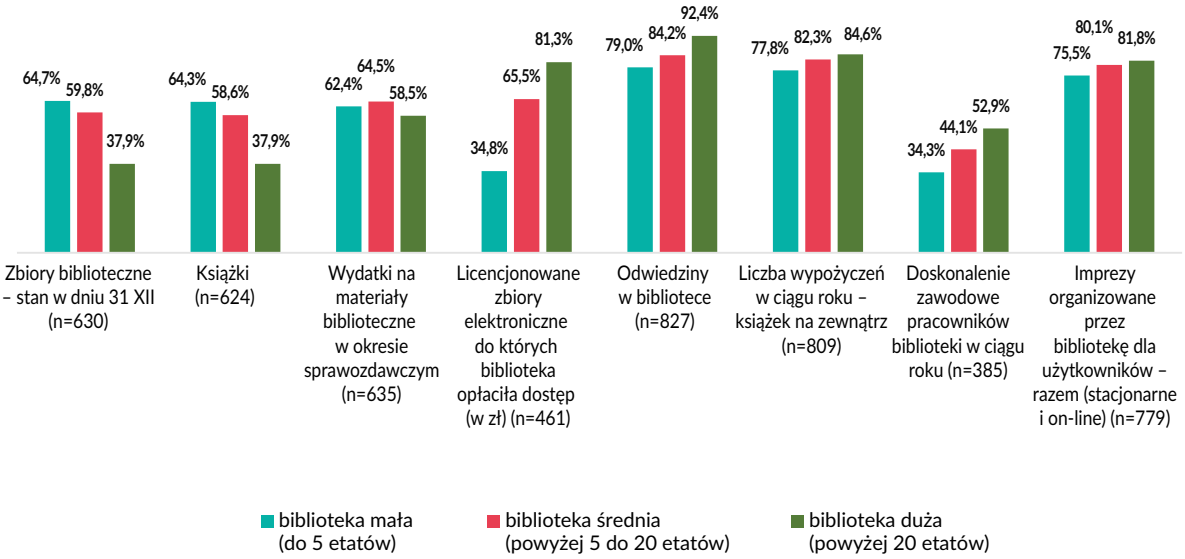

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Obszary największych wzrostów – według wielkości wydatków na materiały biblioteczne

W latach 2020-2024 wzrosty w działalności bibliotek występowały we wszystkich grupach wydatków, jednak ich skala była wyraźnie zróżnicowana.

Najwyższe wartości odnotowano w bibliotekach o wysokich wydatkach, zwłaszcza w zakresie licencjonowanych zbiorów elektronicznych (ponad 75%) oraz odwiedzin (blisko 90%). Biblioteki o średnich wydatkach osiągały zbliżone poziomy wzrostów w większości obszarów, natomiast w grupie niskich wydatków dynamika była niższa, z wyjątkiem stabilnego wzrostu liczby imprez i czytelników odwiedzających placówki.

Wykres 53. Średnie wzrosty w wybranych obszarach działalności bibliotek – wielkość wydatków na materiały biblioteczne

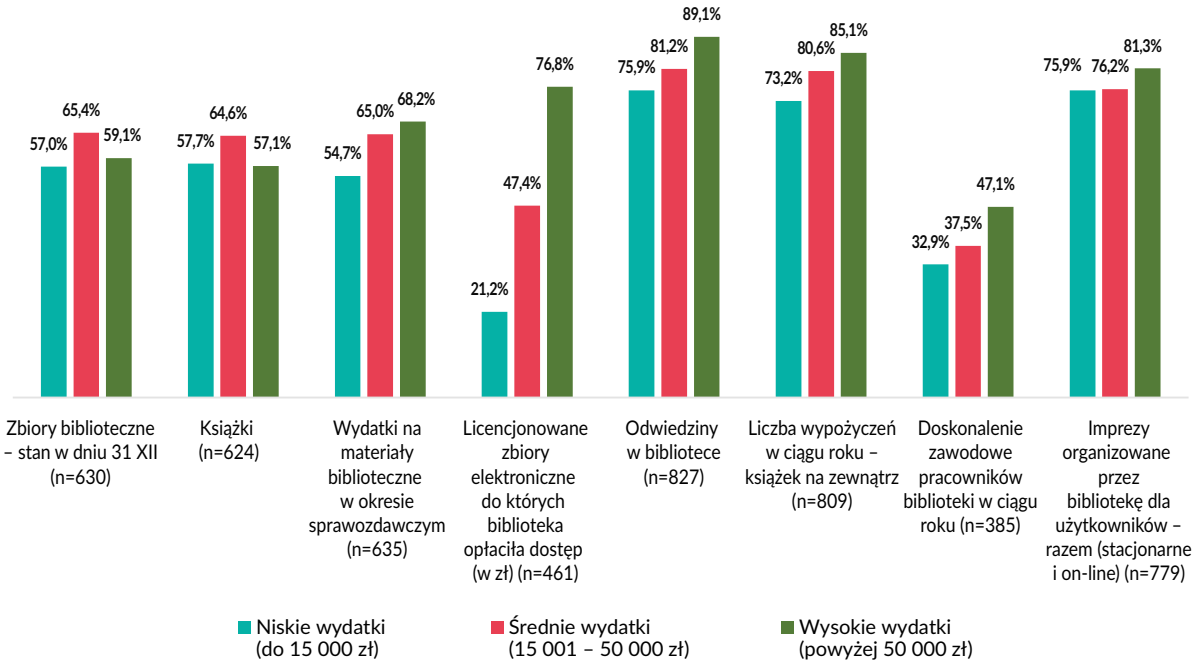

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Obszary największych spadków – według liczby K.I.

W bibliotekach uczestniczących w jednym Kierunku interwencji spadek liczby zarejestrowanych użytkowników odnotowano w 39,5% przypadków, a w więcej niż jednym – w 41,4%, podczas gdy wśród nie-beneficjentów w 50%. Podobny trend widoczny jest wśród aktywnie wypożyczających czytelników (40,0%; 45,2%; 55,9%), co wskazuje, że uczestnictwo w co najmniej jednym Kierunku interwencji sprzyja stabilizacji liczby użytkowników.

Wykres 54. Średnie spadki w wybranych obszarach działalności bibliotek – liczba K.I.

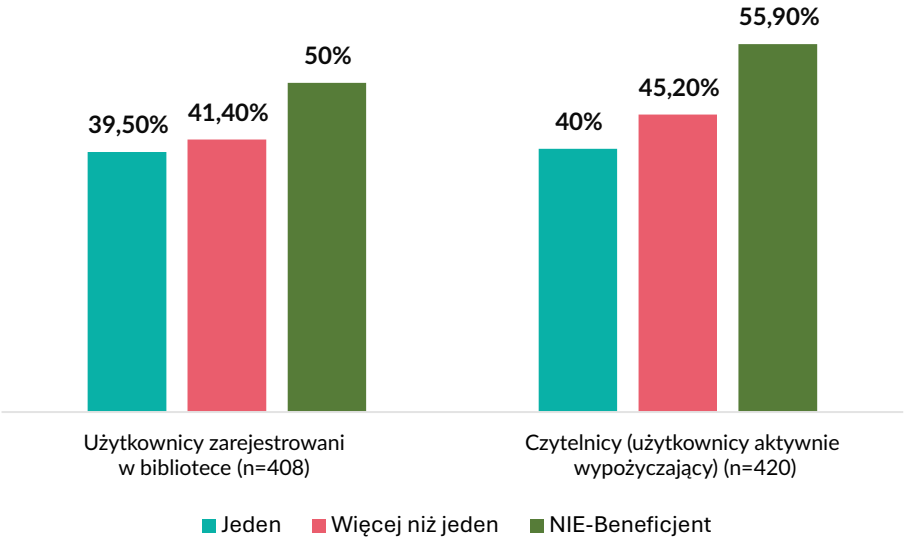

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Obszary największych spadków – według liczby dofinansowań

W bibliotekach realizujących większą liczbę dofinansowań nie obserwowano jednoznacznego trendu spadkowego. Odsetek bibliotek ze spadkiem liczby zarejestrowanych użytkowników wahał się od 47,8% przy jednym dofinansowaniu do 58,1% przy trzech, a następnie spadał do 38,0% przy czterech. Podobny wzorzec dotyczył aktywnie wypożyczających czytelników (42,6%; 46,9%; 60,5%; 39,4%).

Wykres 55. Średnie spadki w wybranych obszarach działalności bibliotek – liczba dofinansowań

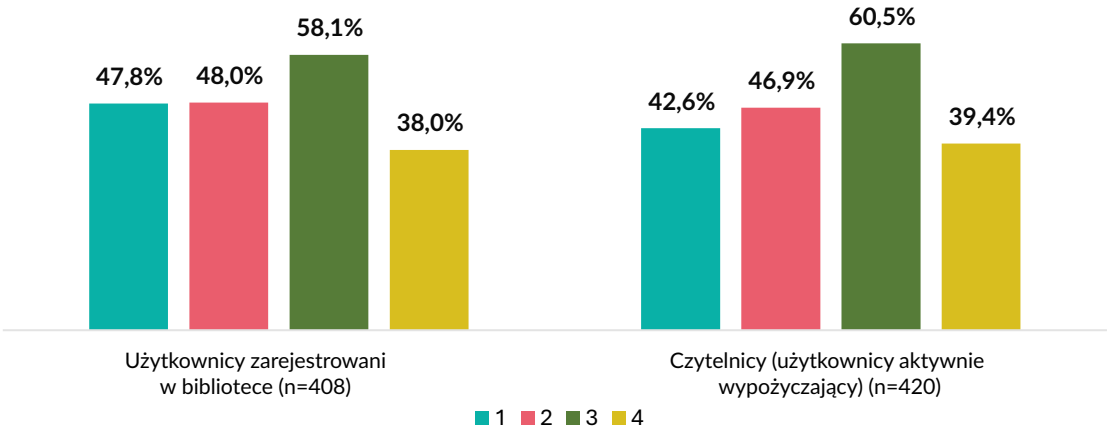

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Obszary największych spadków – według typu gminy

W latach 2020-2024 spadki w liczbie użytkowników zarejestrowanych i aktywnych czytelników wystąpiły we wszystkich typach gmin.

Największe obniżenie zanotowano w bibliotekach miejskich, gdzie aktywność czytelnicza spadła o około 45%. Nieco mniejsze spadki dotyczyły bibliotek wiejskich i miejsko-wiejskich (ok. 38–43%), co może wskazywać na stabilniejsze relacje z użytkownikami w mniejszych społecznościach.

Wykres 56. Średnie spadki w wybranych obszarach działalności bibliotek – typ gminy

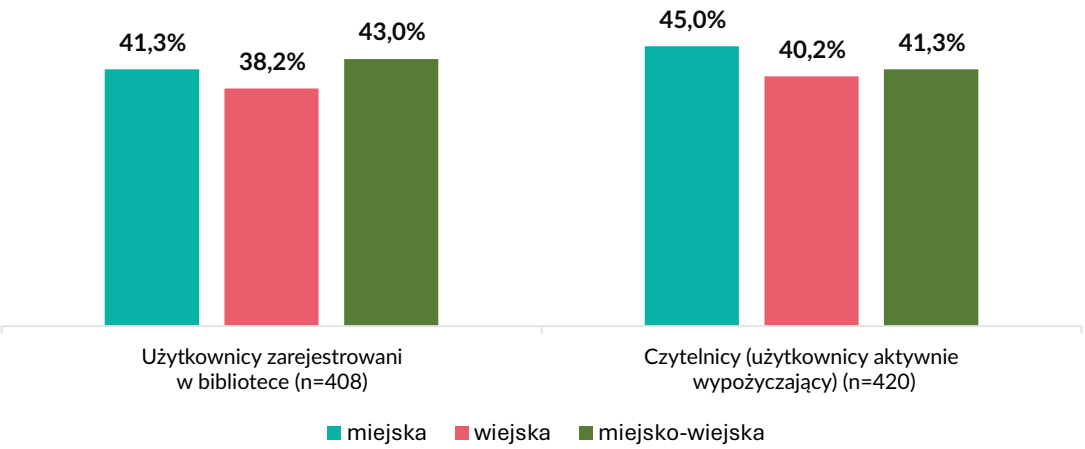

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Obszary największych spadków – według wielkości biblioteki

W latach 2020-2024 spadki liczby zarejestrowanych użytkowników i aktywnych czytelników wystąpiły niezależnie od wielkości bibliotek. Największe obniżenie zaobserwowano w małych bibliotekach (ok. 41%), natomiast średnie i duże jednostki utrzymały podobny poziom spadku – w granicach 37–41%.

Dane wskazują, że zjawisko malejącej aktywności czytelniczej ma charakter ogólny i nie jest związane bezpośrednio z wielkością zatrudnienia.

Wykres 57. Średnie spadki w wybranych obszarach działalności bibliotek – wielkość biblioteki

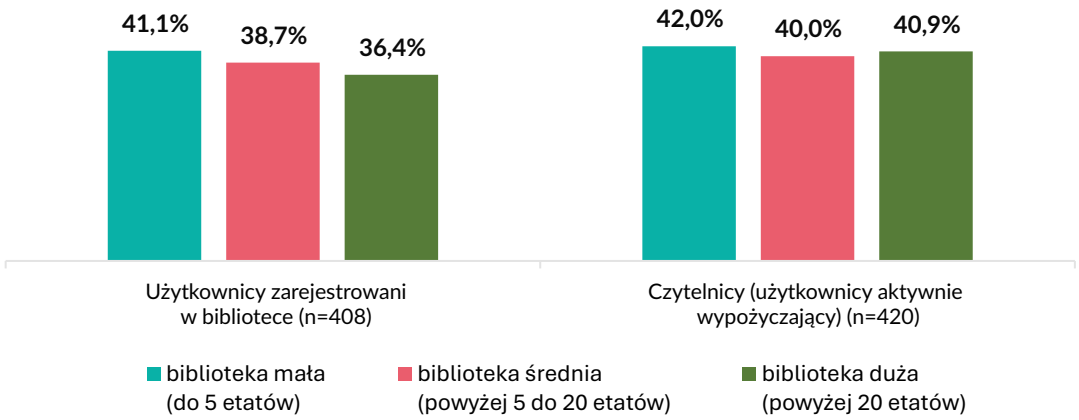

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

Obszary największych spadków – według poziomu dochodów gminy

W latach 2020-2024 spadki liczby zarejestrowanych użytkowników i aktywnych czytelników wystąpiły we wszystkich grupach gmin, niezależnie od poziomu dochodów. Największe obniżenie odnotowano w gminach o średnich dochodach (ok. 42–44%), podczas gdy w gminach uboższych i zamożniejszych spadki były nieco mniejsze, na poziomie około 37–38%.

Oznacza to, że malejąca aktywność czytelnicza nie jest bezpośrednio zależna od zasobności gmin, lecz może wynikać z czynników ogólnych, na przykład zmian w sposobach korzystania z oferty bibliotecznej.

Wykres 58. Średnie spadki w wybranych obszarach działalności bibliotek – poziom dochodów gminy

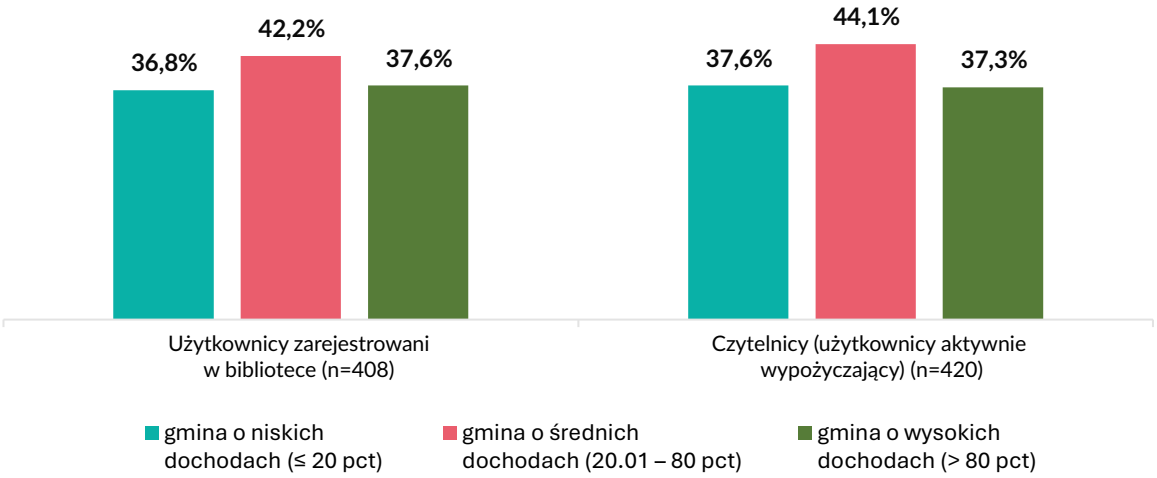

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

- **Obszary największych spadków – według skali doskonalenia zawodowego pracowników**

W latach 2020-2024 zauważono, że spadki liczby zarejestrowanych użytkowników i aktywnych czytelników maleją wraz ze wzrostem skali doskonalenia zawodowego w bibliotekach. Największe spadki wystąpiły w jednostkach o niskim poziomie doskonalenia (ok. 46–51%), a najmniejsze – w bibliotekach o wysokiej aktywności szkoleniowej (ok. 37%).

Wyniki mogą sugerować, że inwestowanie w rozwój kompetencji pracowników sprzyja utrzymaniu większego zaangażowania użytkowników.

Wykres 59. Średnie spadki w wybranych obszarach działalności bibliotek – skala doskonalenia zawodowego pracowników

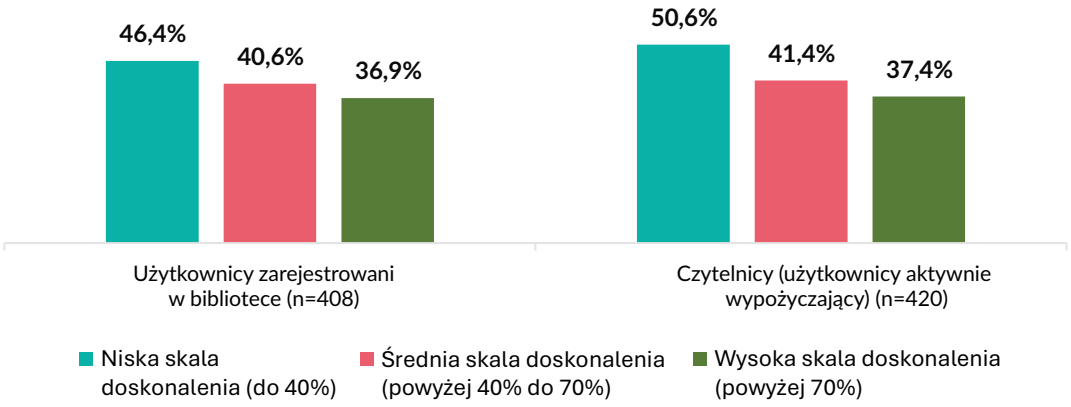

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych

5.2 Największe wzrosty w obszarze działalności bibliotek – opis szczegółowy

W tym podrozdziale przedstawiono szczegółową analizę wybranych obszarów, w których biblioteki najczęściej odnotowywały wzrost – odwiedzin oraz liczby wypożyczeń. Analiza skupia się na wskaźnikach, które najczęściej rosły, oraz na czynnikach, które mogły sprzyjać tym wzrostom.

Odwiedziny w bibliotece

Wzrost liczby odwiedzin w bibliotekach pomiędzy 2020 a 2024 rokiem był zjawiskiem powszechnym i widocznym we wszystkich analizowanych grupach. Najsilniej na wzrost odwiedzin wpływają zasoby bibliotek – zwłaszcza liczba zatrudnionych pracowników i wysokość wydatków na materiały. Placówki duże (powyżej 20 etatów) częściej notowały wzrost odwiedzin (92,4%) niż małe biblioteki do 5 etatów (79%).

Wykres 60. Odsetek bibliotek z odnotowanym wzrostem liczby odwiedzin według liczby etatów

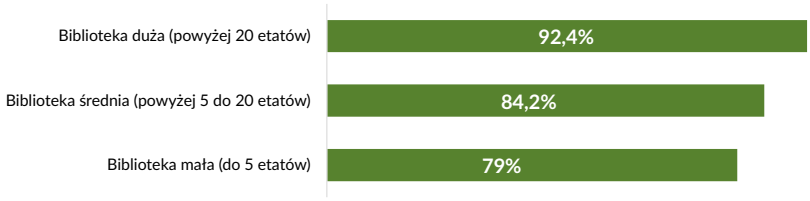

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=1018

Podobną zależność widać w odniesieniu do wydatków na materiały – w bibliotekach o wysokich nakładach (powyżej 50 tysięcy złotych) wzrost odwiedzin wystąpił w 89% przypadków, podczas gdy w jednostkach o niskich wydatkach (do 15 tysięcy złotych) – w 76%.

Wykres 61. Odsetek bibliotek z odnotowanym wzrostem liczby odwiedzin według wydatków na materiały biblioteczne

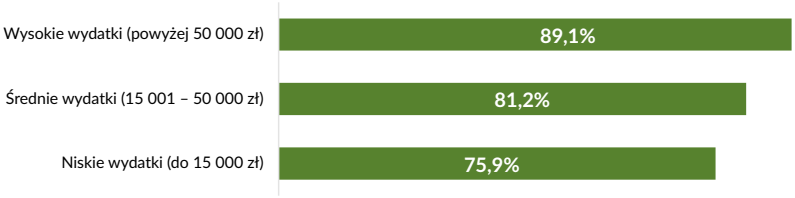

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=1018

Wzrost odwiedzin częściej występował także w gminach, w których funkcjonowało więcej placówek bibliotecznych. W gminach, gdzie funkcjonowało ponad 5 jednostek bibliotecznych, odsetek wzrostów wyniósł 89,3%, podczas gdy w gminach z jedną placówką – 75,7%.

Wykres 62. Odsetek bibliotek z odnotowanym wzrostem liczby odwiedzin według liczby placówek i filii

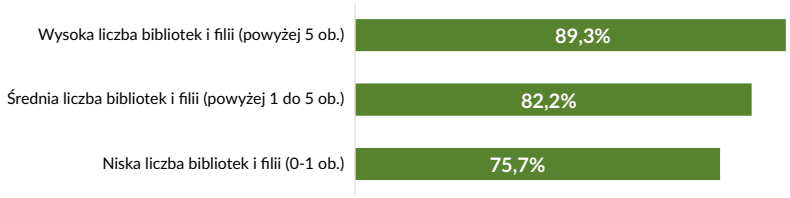

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=1018, oraz danych GUS

Średnie znaczenie ma skala doskonalenia zawodowego pracowników – choć obserwuje się pozytywną zależność, to różnice między kategoriami są mniejsze.

Z kolei takie elementy jak **typ gminy** (miejska, wiejska, miejsko-wiejska), poziom dochodów, sytuacja na rynku pracy, stopień urbanizacji czy aktywność kulturalna nie różnicowały wyników. W każdej z tych grup wzrost odwiedzin odnotowywano w podobnym odsetku bibliotek – średnio około 80%.

- **Liczba wypożyczeń książek na zewnątrz**

Zgodnie z powyższymi analizami, wzrost liczby wypożyczeń książek na zewnątrz pomiędzy 2020 a 2024 rokiem odnotowała większość bibliotek (79,4%). Podobnie jak w przypadku odwiedzin, istotne okazały się czynniki związane z zasobami placówek. Warto jednak podkreślić, że zróżnicowanie w zakresie wypożyczeń było mniejsze niż w przypadku odwiedzin. O ile tam różnice między grupami sięgały 13 punktów procentowych, o tyle w odniesieniu do wypożyczeń nie przekraczały 7–8 punktów procentowych, chociaż w przypadku wydatków na materiały biblioteczne osiągnęło podobną skalę.

W bibliotekach dużych, zatrudniających powyżej 20 etatów, wzrost wystąpił w 84,6% przypadków, podczas gdy w jednostkach małych, dysponujących do 5 etatów, w 77,8%.

Wykres 63. Odsetek bibliotek z odnotowanym wzrostem liczby wypożyczeń książek na zewnątrz według liczby etatów

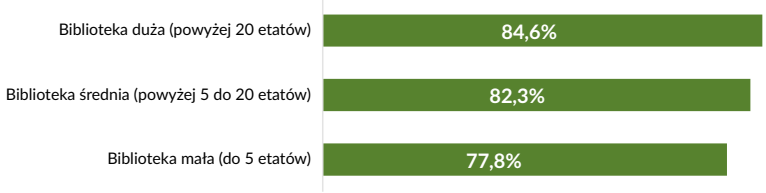

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=1019

Zależność jest widoczna w odniesieniu do wydatków na materiały – w bibliotekach o wysokich nakładach (powyżej 50 tysięcy złotych) wzrost odnotowano w 85,1% przypadków, w jednostkach ze średnimi wydatkami (15-50 tysięcy złotych) w 80,6%, a w bibliotekach o najniższych nakładach (do 15 tysięcy zł) w 73,2%.

Wykres 64. Odsetek bibliotek z odnotowanym wzrostem liczby wypożyczeń książek na zewnątrz według wydatków na materiały

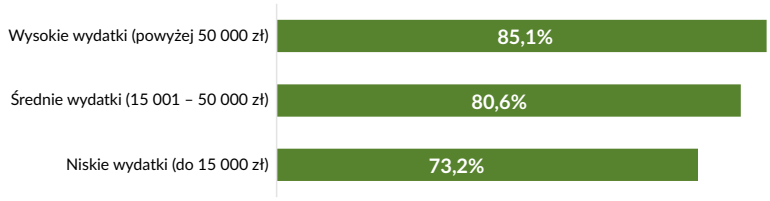

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=1019

Istotny wpływ miała również skala działania sieci bibliotecznej – w gminach z rozbudowaną siecią placówek (powyżej 5) wzrost wystąpił w 84,3% jednostek, podczas gdy w gminach z pojedynczą placówką – w 76,1%.

Wykres 65. Odsetek bibliotek z odnotowanym wzrostem liczby wypożyczeń książek na zewnątrz według liczby placówek i filii

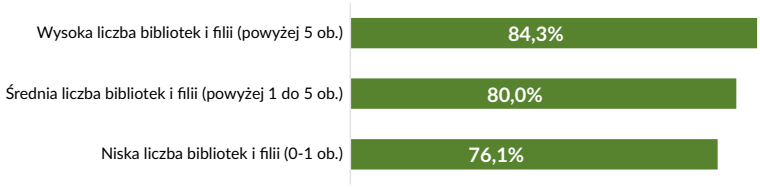

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=1019, oraz danych GUS

Pozostałe czynniki miały charakter umiarkowany lub marginalny. Typ gminy czy poziom jej dochodów różnicowały wyniki w ograniczonym stopniu, a aktywność kulturalna jedynie częściowo wiązała się z dynamiką wypożyczeń. Z kolei takie zmienne, jak skala doskonalenia zawodowego pracowników bibliotek, sytuacja na rynku pracy czy poziom przedsiębiorczości w gminie, nie miały praktycznego znaczenia.

5.3 Największe spadki w obszarze działalności bibliotek – opis szczegółowy

W tym podrozdziale przedstawiono szczegółową analizę obszaru, w którym najczęściej odnotowano spadki – liczby zarejestrowanych czytelników. Analiza pokazuje, jak zjawisko to rozkłada się pomiędzy różne typy bibliotek oraz jakie różnice występują między grupami.

- **Czytelnicy – użytkownicy aktywnie wypożyczający**

W przypadku liczby czytelników aktywnie wypożyczających w latach 2020-2024 obserwujemy największą skalę spadków spośród wszystkich analizowanych wskaźników. Spadek odnotowało 41,4% bibliotek.

Najsilniej wpływały na to zmienne związane z zasobami finansowymi i organizacyjnymi bibliotek oraz sytuacja na lokalnym rynku pracy.

W jednostkach o niskich wydatkach na materiały (do 15 tysięcy złotych) spadek czytelników wystąpił w 47,1% przypadków, natomiast w bibliotekach o wysokich nakładach (powyżej 50 tysięcy złotych) w 35,6%.

Wykres 66. Odsetek bibliotek z odnotowanym spadkiem liczby aktywnych czytelników według wysokości wydatków na materiały biblioteczne

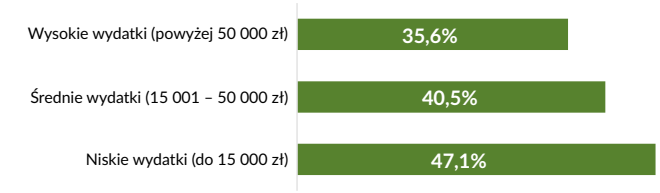

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=1015

Podobna zależność dotyczyła skali doskonalenia zawodowego – w bibliotekach o niskiej aktywności szkoleniowej spadek pojawiał się częściej (50,6%), a w tych z wysokim poziomem doskonalenia już wyraźnie rzadziej (37,4%).

Wykres 67. Odsetek bibliotek z odnotowanym spadkiem liczby aktywnych czytelników według skali doskonalenia zawodowego

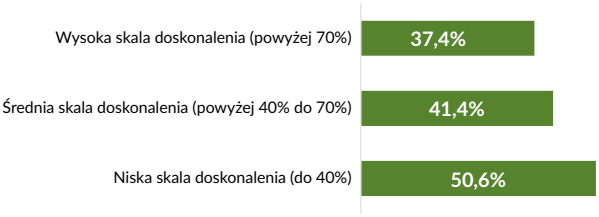

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=955

Jeszcze wyraźniejsza różnica występuje w odniesieniu do sytuacji na rynku pracy – w gminach o dobrej kondycji gospodarczej spadek czytelników odnotowano w 32,3% bibliotek, wobec ponad 44% w gminach o złej lub średniej sytuacji.

Wykres 68. Odsetek bibliotek z odnotowanym spadkiem liczby aktywnych czytelników według sytuacji na rynku pracy w gminie

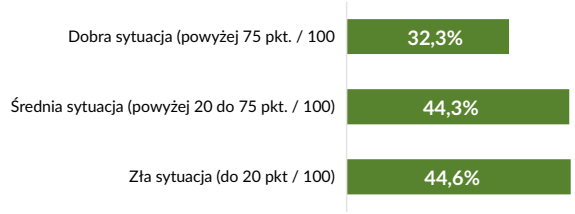

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, n=1001, oraz danych GUS

Średni wpływ miała liczba placówek bibliotecznych w gminie – w gminach, w których działało ich więcej niż pięć, spadek liczby aktywnych czytelników wystąpił jedynie w 35,2% bibliotek, wobec ponad 42% w gminach z pojedynczą lub kilkoma placówkami. Podobnie umiarkowanie

różnicowały wyniki poziomy dochodów samorządów czy typu gminy – efekty były dostrzegalne, ale nie na tyle wyraźne, aby można je uznać za kluczowe czynniki.

Marginalne znaczenie miały natomiast zasoby kadrowe – między małymi, średnimi i dużymi bibliotekami różnice w odsetku spadku były minimalne (ok. 2 punkty procentowe). Nieistotne okazały się również takie zmienne jak stopień urbanizacji czy poziom przedsiębiorczości w gminie.

5.4 Obszary działalności bibliotek – statystyki opisowe

- **Liczba dni otwarcia biblioteki w tygodniu**

W latach 2020-2024 średnia liczba dni otwarcia bibliotek w tygodniu utrzymała się na poziomie 5. Wartości skrajne wskazują jednak na poprawę dostępności – w 2020 roku były biblioteki całkowicie zamknięte (0 dni), co mogło wynikać między innymi z czasowych ograniczeń działalności spowodowanych pandemią, remontów lub reorganizacji placówek. W 2024 roku nie odnotowano już takich przypadków – wszystkie placówki były dostępne dla użytkowników co najmniej dwa dni w tygodniu. Maksymalna liczba dni otwarcia (7) pozostała bez zmian.

Tabela 2. Liczba dni otwarcia biblioteki w tygodniu (wartości statystyczne)

Liczba dni otwarcia biblioteki w tygodniu	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	5	7	0	1
2024	5	7	2	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

- **Pomieszczenia biblioteczne (stan w dniu 31 XII)**

W latach 2020-2024 średnia liczba pomieszczeń bibliotecznych utrzymywała się na poziomie 46, co wskazuje na względną stabilność w tym zakresie. Wartości skrajne pokazują jednak duże zróżnicowanie: od bibliotek pozbawionych własnych pomieszczeń (minimum = 0) po placówki dysponujące bardzo rozbudowaną infrastrukturą (maksimum: 1198 w 2020 r., 769 w 2024 r.). Wysokie odchylenie standardowe (82 w 2020 r., 74 w 2024 r.) potwierdza znaczne różnice w skali i warunkach lokalowych poszczególnych instytucji.

Tabela 3. Liczba pomieszczeń bibliotecznych (wartości statystyczne)

Pomieszczenia biblioteczne	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	46	1198	0	82
2024	46	769	0	74

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Liczba miejsc dla czytelników z niepełnosprawnościami

Średnia liczba miejsc dla osób z niepełnosprawnościami utrzymała się na poziomie 1, przy czym większość bibliotek dysponuje od 0 do 4 miejsc. Wyniki te są spójne z wcześniejszą analizą wzrostów i spadków, gdzie obszar ten wykazywał najniższe wartości zmian.

Tabela 4. Liczba miejsc dla czytelników niepełnosprawnych (wartości statystyczne)

Liczba miejsc dla czytelników z niepełnosprawnościami	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	1	85	0	3
2024	1	85	0	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Liczba komputerów użytkowanych w bibliotece/filii

Średnia liczba komputerów w bibliotekach pozostaje na poziomie 21. Rozpiętość jest jednak bardzo duża – od pojedynczych stanowisk po kilkaset. Poziom odchylenia standardowego świadczy o zróżnicowaniu wyposażenia między bibliotekami. Dodatkowo, dane o wzrostach i spadkach wskazują, że w ostatnich latach częściej notowano zmniejszenie zasobów komputerowych niż ich rozwój, co sugeruje stopniowy spadek znaczenia tego elementu infrastruktury w działalności bibliotek.

Tabela 5. Liczba komputerów użytkowanych w bibliotece/filii (wartości statystyczne)

Liczba komputerów użytkowanych w bibliotece/filii	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	21	569	0	38
2024	21	602	1	39

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Liczba komputerów użytkowanych w bibliotece/filii, w tym dostępnych dla użytkowników

W latach 2020-2024 średnia liczba komputerów dostępnych dla użytkowników spadła nieznacznie – z 10 do 9. Nadal widoczne jest duże zróżnicowanie: od bibliotek bez żadnego stanowiska do tych z kilkuset komputerami (maksimum: 184 w 2020 r., 267 w 2024 r.).

Tabela 6. Liczba komputerów użytkowanych w bibliotece/filii, w tym dostępnych dla użytkowników (wartości statystyczne)

Liczba komputerów użytkowanych w bibliotece/filii, w tym dostępnych dla użytkowników	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	10	184	0	15
2024	9	267	0	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Liczba komputerów użytkowanych w bibliotece/filii, w tym podłączonych do internetu

Średnia liczba komputerów podłączonych do internetu zmniejszyła się z 11 w 2020 roku do 10 w 2024 roku. Jednocześnie rozpiętość wartości jest bardzo duża – od bibliotek bez żadnych stanowisk do placówek z kilkuset komputerami.

Tabela 7. Liczba komputerów użytkowanych w bibliotece/filii, w tym podłączonych do internetu (wartości statystyczne)

Liczba komputerów użytkowanych w bibliotece/filii, w tym podłączonych do Internetu	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	11	184	0	15
2024	10	267	0	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Czytaki

Średnia liczba czytaków przypadających na bibliotekę utrzymuje się na poziomie 1 w obu latach badania. W większości bibliotek urządzenia te nie występują lub pojawiają się w liczbie pojedynczych egzemplarzy, a wartości maksymalne (do 68) dotyczą jedynie nielicznych placówek. Stabilność tego wskaźnika potwierdza wcześniejszą analizę wzrostów i spadków, wskazującą, że obszar ten należy do najmniej dynamicznych w kontekście zmian.

Tabela 8. Liczba czytaków w bibliotece (wartości statystyczne)

Czytaki	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	1	62	0	3
2024	1	68	0	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Czytniki książek elektronicznych

Średnia liczba czytników e-booków pozostaje na poziomie 1 zarówno w 2020, jak i w 2024 roku. W większości bibliotek urządzenia te nie występują lub pojawiają się sporadycznie, a wartości maksymalne (ponad 100 egzemplarzy) dotyczą nielicznych placówek.

Tabela 9. Liczba czytników książek elektronicznych w bibliotece (wartości statystyczne)

Czytniki książek elektronicznych	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	1	111	0	5
2024	1	113	0	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Pracujący (ogółem) w osobach

Średnia liczba pracowników w bibliotekach utrzymuje się na poziomie 9 osób. Zakres wartości jest jednak bardzo szeroki – od przypadków bibliotek bez pracowników etatowych po placówki zatrudniające blisko 300 osób. Poziom odchylenia standardowego świadczy o znacznym zróżnicowaniu wielkości kadry w badanych instytucjach.

Tabela 10. Pracujący ogółem w bibliotece (wartości statystyczne)

Pracujący (ogółem) w osobach	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	9	294	1	19
2024	9	290	1	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Etaty przeliczeniowe ogółem (liczba etatów)

Pomiędzy 2020 a 2024 rokiem średnia liczba etatów przeliczeniowych wzrosła nieznacznie – z 7,65 do 8,03. Dane wskazują na bardzo duże zróżnicowanie między bibliotekami: w najmniejszych placówkach zatrudnienie wynosi poniżej 1 etatu, podczas gdy największe instytucje dysponują ponad 280 etatami.

Tabela 11. Etaty przeliczeniowe ogółem w bibliotece (wartości statystyczne)

Etaty przeliczeniowe ogółem (liczba etatów)	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	7,65	274,75	0,20	18,61
2024	8,03	284,25	0,25	19,59

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Doskonalenie zawodowe pracowników biblioteki w ciągu roku

Pomiędzy 2020 a 2024 rokiem średnia liczba form doskonalenia zawodowego pracowników w ciągu roku wzrosła z 6 do 7. Towarzyszy temu dość duże zróżnicowanie między placówkami – od bibliotek, w których nie odnotowano żadnych działań szkoleniowych, po takie, w których zrealizowano ich nawet kilkaset. Odchylenie standardowe (16 w 2020 r. i 18 w 2024 r.) potwierdza znaczną rozpiętość aktywności w tym obszarze.

Tabela 12. Doskonalenie zawodowe pracowników biblioteki w ciągu roku (wartości statystyczne)

Doskonalenie zawodowe pracowników biblioteki w ciągu roku	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	6	225	0	16
2024	7	289	0	18

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Doskonalenie zawodowe pracowników biblioteki – liczba godzin

Między 2020 a 2024 rokiem średnia liczba godzin doskonalenia zawodowego pracowników bibliotek wzrosła z 84 do 114.

Tabela 13. Doskonalenie zawodowe pracowników biblioteki – liczba godzin (wartości statystyczne)

Doskonalenie zawodowe pracowników biblioteki – liczba godzin	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	84	1774	0	166
2024	114	2268	0	237

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Zbiory biblioteczne – stan w dniu 31 XII

Średnia liczba zbiorów bibliotecznych nieznacznie spadła – z 49 616 w 2020 roku do 48 151 w 2024 roku. Minimalne wartości wzrosły (z 14 do 370), a odchylenie standardowe zmalało, co wskazuje na nieco mniejsze zróżnicowanie wielkości księgozbiorów między bibliotekami.

Tabela 14. Zbiory biblioteczne (wartości statystyczne)

Zbiory biblioteczne – stan w dniu 31 XII	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	49616	906969	14	81437
2024	48151	907066	370	76403

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Książki

Średnia liczba książek w bibliotekach spadła z 47 603 w 2020 roku do 46 663 w 2024 roku. Podobnie jak w analizie ogólnych zbiorów, wskazuje to na niewielkie zmniejszenie zasobów, co jest zgodne z obserwacjami dotyczącymi spadków w części bibliotek. Jednocześnie spadek odchylenia standardowego sugeruje, że różnice między bibliotekami w tym zakresie uległy delikatnemu wyrównaniu.

Tabela 15. Książki w bibliotece (wartości statystyczne)

Książki	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	47603	842868	22	76833
2024	46663	840955	344	73093

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Audiobooki

Średnia liczba audiobooków w bibliotekach nieznacznie wzrosła – w 2020 roku wynosiła 824, a w 2024 roku 835. Widać jednak różnicę w rozkładzie: w 2020 roku pojedyncze biblioteki miały wyjątkowo duże kolekcje (ponad 60 tysięcy audiobooków), podczas gdy w 2024 roku maksymalna wartość spadła do ok. 43 tysięcy Może to oznaczać, że w 2020 roku pojedyncze biblioteki posiadały duże kolekcje audiobooków, co zawyżało rozproszenie wyników, natomiast w 2024 roku zasoby te były rozłożone bardziej równomiernie między placówkami.

Tabela 16. Audiobooki w bibliotece (wartości statystyczne)

Audiobooki	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	824	62862	0	3694
2024	835	43121	0	3240

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Wydatki na materiały biblioteczne w okresie sprawozdawczym

Średnie wydatki bibliotek na materiały biblioteczne wzrosły z 37,5 tysięcy złotych w 2020 roku do 39,7 tysięcy złotych w 2024 roku. Jednocześnie obniżyła się zarówno wartość maksymalna (z około 970 tysięcy do 826 tysięcy), jak i odchylenie standardowe (z 72 tysięcy do 67 tysięcy), co wskazuje, że różnice między bibliotekami w tym zakresie nieco się zmniejszyły – choć nadal są bardzo duże.

Tabela 17.Wydatki na materiały biblioteczne w okresie sprawozdawczym (wartości statystyczne)

Wydatki na materiały biblioteczne w okresie sprawozdawczym	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	37472	969711	0	72350
2024	39668	825618	0	67080

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

- **Zbiory specjalne – audiobooki (wartość brutto w złotych)**

Średnia wartość zbiorów audiobooków zmniejszyła się z 1396 złotych w 2020 roku do 1026 złotych w 2024 roku. Towarzyszył temu spadek odchylenia standardowego, co oznacza, że różnice między bibliotekami w tym zakresie nieco się zmniejszyły.

Tabela 18. Zbiory specjalne – audiobooki (wartości statystyczne)

Zbiory specjalne – audiobooki (wartość brutto w złotych)	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	1396	91064	0	5469
2024	1026	84130	0	4258

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

- **Licencjonowane zbiory elektroniczne do których biblioteka opłaciła dostęp – bazy danych, czasopisma, książki elektroniczne (wartość brutto w złotych)**

Średnia wartość nakładów na licencjonowane zbiory elektroniczne zwiększyła się ponad dwukrotnie (z 2103 złotych w 2020 r. do 5383 złotych w 2024 r.). Jednocześnie wzrosły też wartości maksymalne i odchylenie standardowe, co wskazuje, że część bibliotek zaczęła intensywniej inwestować w ten obszar, a różnice między placówkami stały się jeszcze większe.

Tabela 19. Licencjonowane zbiory elektroniczne do których biblioteka opłaciła dostęp – bazy danych, czasopisma, książki elektroniczne (wartości statystyczne)

Licencjonowane zbiory elektroniczne do których biblioteka opłaciła dostęp (wartość brutto w złotych)	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	2103	96890	0	7393
2024	5383	384501	0	19306

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Użytkownicy zarejestrowani w bibliotece

Średnia liczba zarejestrowanych użytkowników pozostała na zbliżonym poziomie (2342 w 2020 r. i 2387 w 2024 r.), jednak maksymalne wartości spadły, a odchylenie standardowe nieco się zmniejszyło, co sugeruje, że różnice między bibliotekami w tym zakresie lekko się wyrównały.

Tabela 20. Użytkownicy zarejestrowani w bibliotece (wartości statystyczne)

Użytkownicy zarejestrowani w bibliotece	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	2342	96842	27	5639
2024	2387	72755	14	5422

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Czytelnicy (użytkownicy aktywnie wypożyczający)

Średnia liczba aktywnie wypożyczających czytelników pozostała praktycznie bez zmian (2119 w 2020 r. wobec 2130 w 2024 r.), przy jednoczesnym spadku wartości maksymalnych i niewielkim zmniejszeniu odchylenia standardowego.

Tabela 21. Czytelnicy – użytkownicy aktywnie wypożyczający (wartości statystyczne)

Czytelnicy (użytkownicy aktywnie wypożyczający)	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	2119	96842	15	5392
2024	2130	69051	14	4986

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Odwiedziny w bibliotece

Średnia liczba odwiedzin w bibliotekach wzrosła z 19 101 w 2020 roku do 24 878 w 2024 roku. Jednocześnie obniżyła się wartość maksymalna, ale wzrosło odchylenie standardowe, co wskazuje, że choć ogólny poziom odwiedzin wzrósł, różnice między bibliotekami stały się jeszcze większe.

Tabela 22. Odwiedziny w bibliotece (wartości statystyczne)

Odwiedziny w bibliotece	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	19101	837598	215	49408
2024	24878	638806	165	54701

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

- Liczba wypożyczeń w ciągu roku – książek na zewnątrz

Średnia liczba wypożyczeń książek na zewnątrz wzrosła z 33 026 w 2020 roku do 39 453 w 2024 roku. Mimo że maksymalna wartość pozostała na zbliżonym poziomie, wzrost odchylenia standardowego sugeruje, że różnice w intensywności wypożyczeń między bibliotekami pogłębiły się.

Tabela 23. Liczba wypożyczeń w ciągu roku – książek na zewnątrz (wartości statystyczne)

Liczba wypożyczeń w ciągu roku – książek na zewnątrz	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	33026	855511	31	70308
2024	39453	848970	0	82408

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

- **Liczba udostępnień w ciągu roku – książek na miejscu**

Średnia liczba udostępnień książek na miejscu wzrosła niemal dwukrotnie – z 1134 w 2020 roku do 2100 w 2024 roku. Jednocześnie wyraźnie zwiększyły się zarówno wartości maksymalne, jak i odchylenie standardowe, co świadczy o rosnącym, ale mocno zróżnicowanym wykorzystaniu tej formy korzystania ze zbiorów.

Tabela 24. Liczba udostępnień w ciągu roku – książek na miejscu (wartości statystyczne)

Liczba udostępnień w ciągu roku – książek na miejscu	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	1134	34856	0	2840
2024	2100	74355	0	5805

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

- **Imprezy organizowane przez bibliotekę dla użytkowników – stacjonarne i on-line**

Średnia liczba imprez organizowanych przez biblioteki (stacjonarnych i online) wzrosła z 64 w 2020 roku do 118 w 2024 roku. Wzrostowi temu towarzyszy niemal podwojenie wartości maksymalnej i znaczący wzrost odchylenia standardowego, co wskazuje na silne zróżnicowanie aktywności – część bibliotek intensywnie rozwija ofertę wydarzeń, podczas gdy inne pozostają mniej aktywne w tym zakresie. Jednocześnie jest to jeden z obszarów, w których odsetek bibliotek notujących wzrost należy do najwyższych (77,1%).

Tabela 25. Imprezy organizowane przez bibliotekę dla użytkowników (wartości statystyczne)

Imprezy organizowane przez bibliotekę dla użytkowników – stacjonarne i on-line	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	64	3218	0	187
2024	118	6678	0	344

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046

Konferencje, seminaria organizowane przez bibliotekę – liczba imprez/zajęć

Średnia liczba konferencji i seminariów organizowanych przez biblioteki wzrosła z 10 w 2020 roku do 20 w 2024 roku, przy jednoczesnym utrzymaniu dużego zróżnicowania między placówkami.

Tabela 26. Konferencje, seminaria organizowane przez bibliotekę – liczba imprez/zajęć (wartości statystyczne)

Konferencje, seminaria organizowane przez bibliotekę – liczba imprez/zajęć	Średnia	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
2020	10	3791	0	145
2024	20	2531	0	162

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego bibliotek publicznych, 2020: n=1041, 2024: n=1046